

lok, amelyek a szegények, gyámoltalanok ügyeiben hivatalból ügyvédként is eljárak.

Az elbukott forradalom és szabadságharc évszázadokra kiható eredménye még az 1707. június 14-i ónodi országgyűlésen kimondott trónfosztás, amely tartalmilag az első magyar függetlenségi nyilatkozat. Eb ura farkó, mai naptól fogva József (császár) nem királyunk ... az ország pedig mondassék interregnumnak mindaddig, míglen más országgyűlés alatt királyt nem választunk.

Erre az évszázados alapra épültek a további függetlenségi nyilatkozataink.

A II. Rákóczi Ferenc által vezetett forradalom és szabadságharc alatt hozott országgyűlési végzéseket I. József császár 1709. december 12-én kiadott rendeletével

érvénytelenítette. A császár rendelete mindmáig erősebb a magyar rendek szavazatánál. A végzések 300 éve hiányoznak a Magyar Törvénytárból.

Az ünnepléskor szóljunk erről is.

Remélem, nem kell további 300 évnek eltelnie, hogy a Magyar Törvénytár új kiadása már tartalmazza II. Rákóczi Ferenc törvényeit.

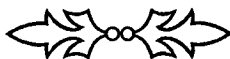
A történelem része életünknek.

Mindenkit megillet az emlékezés szabadsága.

A saját történelmünkre emlékezek és remélem, hogy emlékeztetek.

Dobszó nélkül.

* Elhazott 2003. november 12-én a Magyar Nemzeti Múzeum előadótermében.

1. AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM JELENTÉSE A POLITIKAI BIZOTTSÁGNAK AZ IGAZSÁGÜGYI APPARÁTUS ÁTSZERVEZÉSE TÁRGYÁBAN HOZOTT HATÁROZAT VÉGREHAJTÁSÁRÓL 1951. MÁJUS 16-ÁN¹

A Politikai Bizottság 1950. október 19.-i határozata alapján 1950. novemberében megindítottuk az igazságügyi apparátus átszervezését és ezzel hozzákezdünk ahhoz a munkához, amelynek célja, hogy az igazságügyi szervezet a szocializmust építő dolgozó nép fegyverévé váljon, s a proletárdiktatura fokozott védelmét és erősödését szolgálja.

Eddig az alábbi intézkedéseket tettük:

1./a./ A túlméretezett apparátusban jelentős létszámcsökkentést hajtottunk végre, amit összekapcsoltunk az ellenséges és megbízhatatlan elemek eltávolításával. Részben politikai okokból eltávolítottunk, részben létszámfelettiként végelbánás alá vontunk 366 bírót, 54 ügyészt, 59 közjegyzőt, 178 fogalmazót, továbbá 19 minisztériumi előadót, összesen tehát 676 fogalmazási alkalmazottat. (A bírói és ügyészi karból elbocsátottak közül további 57 személyt közjegyzőnek nevezünk ki.)

Ezen felül végelbánás alá vonva elbocsátottunk az apparátusból 682 segédhivatali alkalmazottat, 121 hivatalsegédet és 53 telegkönyvvezetőt, összesen tehát 856 kezelő személyzeti dolgozót. Az összes elbocsátottak száma 1532 fő, az átszervezés által érintett állomány 21%-a.

A létszámcsökkentés november 20.-án a miniszter által tartott vezetői értekezlettel indult meg és beütemezve december 31-ig tartott.

A bírók részére a felhívást, ill. a segédhivataliak részére a rendelkezési állományba helyező határozatot november 22–28-ig terjedő héten kézbesítettük ki. A politikai okokból elbocsátottakat azonnal felmentettük a szolgálat alól, a segédhivataliakat december 1-től, míg nyilatkozatukra a miniszter határozatot hozott, gyakorlatban január 1-ig a Felső Bíróságok megszü-

FORRÁS

Gyekiczky Tamás:*

Levéltári iratok a területi bíráskodás bevezetéséhez 1951–1954

néséig. A felhívások kibocsátásánál számbavettük azt is, hogy a szükséges áthelyezések miatt nagyobb számú lemondás is várható. (Kb. 200 lemondást fogadtunk el.)

Az elbocsátottak elhelyezkedését általában sikerült biztosítani. Nagy részük hivatali munkán helyezkedett el, különböző állami vállalatoknál, egy részük fizikai munkásként dolgozik, az idősebbek nem helyezkedtek el, nyugdíjuktól élnek. Munkábaállításuknál voltak zökkenők, egyes munkahelyeken előfordult, hogy amikor megtudták, hogy volt bírák, elbocsátották őket. A tapasztalatok alapján a politikai okból felhívott bírák közül 60-nak elhelyezkedésük megkönnyítésére olyan igazolást adtunk, hogy elbácsájtásuk létszámfelettiként történt. Ma az elbocsátottak általában dolgoznak, egyesek, mint jogászok gazdasági vonalon helyezkednek el, s azonnal több fizetést kaptak, mint elbocsátásuk előtt. A nyugdíjasok egy részét azonnal meg kell vonni, mert nyugdíjat jelentős részben még érdemtelenek is kapnak. A nyugdíjintézzettel most folyik szempontjaink összeegyeztetése.

b./ Az 5 felsőbírótság megszüntetése a pesti és vidéki apparátus aránytalanságának felszámolása, egyes járásbíróóságok megszüntetése, a gazdasági hivatalok decentralizálása, az elbácsájtottak helyének betöltése jelentős számú áthelyezést tett szükségessé. Budapestről vidék-

re helyeztünk át 128 bírót és államügyészt, vidéken pedig áthelyeztünk 242 bírót és államügyészt. Közjegyzői, segédhivatali, hivatalsegédi kategóriákban Budapestről vidékre helyeztünk kereken 150 dolgozót. Vidéken pedig áthelyeztünk kereken 600 dolgozót. Az áthelyezéseknel a legnagyobb nehézséget a lakásproblémák jelentették, amit a mai napig sem sikerült teljes egészében megoldanunk.

c./ Az áthelyezésekkel kapcsolatban igyekeztünk az egyes bíróságokat, különösen a járásbíróságokat, a viszonylag legjobb erővel megerősíteni. Eddig leváltottunk 7 megyei bírósági vezetőt, 37 járásbírósági vezetőt és 5 ügyészségi vezetőt, helyükre megfelelőbb, tulnyomórészt párttag vezetőket állítottunk. A bírói és ügyészi akadémia végzett hallgatói csak a múlt év végén léptek munkába és a szükséges vezetői gyakorlatot még csak most szerzik meg. A legjobbabból eddig hatot kineveztünk ügyészségi vezetőhelyettesnek és e hónap elején egy munkásügyészt biztunk meg a szolnoki ügyészség vezetésével.

d./ 1950 végén 82 bíró és ügyész részére rendeztünk 6 hetes továbbképző tanfolyamot Budapesten. A tanfolyamot elvégzettek közül eddig vezetői megbízatást kapott 15 fő. 1951. március 1.-én 74 fővel 6 hetes bírói, ügyészi, fogalmazói továbbképző tanfolyamot rendeztünk, s május 7.-én 65 fővel újabb fogalmazói továbbképző tanfolyam indult.

e./ 1950. október végén, illetőleg november elején megindítottuk a bírói és államügyészi akadémia új tanfolyamát 180 hallgatóval. Az akadémia személyi összetétele sokkal jobb a múlt évinél. A hallgatók közül munkás, illetőleg munkásszármazású kereken 70%, dolgozóparaszt 25%. Az akadémiát a Politikai Bizottság határozatának megfelelően bírói és ügyészi akadémiává szerveztük át. A tervezett 200 hallgatót – megfelelő összetétellel – nem sikerült biztosítanunk, bár a szociális összetétel megjavítása és a létszám betöltése céljából a tanfolyamot két részletben indítottuk meg, másik felét három héttel az első után. Menetközben 14 hallgatónak az üzembe való visszahelyezése vált szükségessé.

f./ 1951. január 1.-ével az eddigi egységes bírói és ügyészi vizsga helyébe külön bírói szakvizsgát szerveztünk minisztertanácsi határozat alapján, amely lehetővé teszi a bírói kinevezést 1 évi fogalmazói gyakorlat után. Eddig 4 szakvizsga nélküli fiatal kádert neveztünk ki bíróvá ill. ügyésszé.

g./ Az egyetemi oktatás kérdésének megvizsgálása most folyik.

2./a./ A minisztérium racionalizálása tárgyában a Népgazdasági Tanács előterjesztésünkre határozatot hozott. A határozat a minisztérium dolgozóinak létszámát a Politikai Bizottság határozatán tulmenő csökkentéssel 438 főben állapítja meg, azzal, hogy ezt a létszámot 1951. június 30-ig kell elérnünk. A minisztérium dolgozóinak létszámát a mai napig 449 főre csökkentettük. A Politikai Bizottsághoz tett javaslatunkon tulmenő létszámcökkentés az átszervezés megkezdésével kapcsolatban nyert újabb tapasztalatok

alapján vált lehetővé, olyképen, hogy a fogalmazói dolgozók számát egyidejűleg némileg növelnünk kell a kezelőszemélyzet létszámának erősebb apasztása mellett.

Az átszervezés során a minisztériumban dolgozó 3 munkáskádert osztályvezetővé neveztünk ki. 1 új osztályvezetőt a káderosztálytól kaptunk, behoztunk a minisztériumba 2 munkáskáder osztályvezetőhelyettes. Jelenleg az 5 osztályvezető és osztályvezetőhelyettes közül 8 munkáskáder.

b./ A bírói és ügyészi felügyeleti osztályok munkáját részben új káderek odahelyezésével, részben az osztályok munkájának átszervezésével sikerült némileg megjavítanunk. A minisztériumba előadónak eddig 10 akadémiát végzett munkáskádert hoztunk be, jelenleg 6 akadémiát előadóként. A két osztály munkájának megjavításával elértük, hogy a bírói és ügyészi apparátus az aktuális kampányfeladatokat bár hibákkal, de a fél évvel ezelőtti helyzethez képest mégis eredményesebben hajtja végre. Rendszeres jelentések megszervezésével, rendszeres és esetenkénti tájékoztatók és utasítások bevezetésével elértük, hogy az ítélkezést nagyjában kézbe tartjuk. Az ítélkezést általában sikerült meggyorsítani, a hátralékok jelentős részét sikerült feldolgoztatni. Bár még ma is előfordul, hogy a jogerős ítélet meghozataláig fél év is eltelik, az ma már kivétel, míg ezelőtt természetesnek találták és több éves büntetőügyek is előfordultak. Az ítélkezés általános gyorsulását mutatja pl. az, hogy az előzetes letartóztatottak, ill. nem jogerősen elítéltek száma az országban ma 3400 fő, /a kereken 20.000 letartóztatottból/ míg ez év január 15.-én 4657 volt /20.767 letartóztatott közül/, 1950. január 15.-én pedig 5265 volt /18.393 letartóztatott közül/.

A felügyeleti osztályok munkájának további megjavítása és az átszervezés eredményeinek megszilárdítása a következő hónapokban lehetővé fogja tenni a bírói és ügyészi apparátus munkájának további megjavítását.

c./ 1950. december 31.-én az 1950. évi IV. sz. törvényben elrendelt alkotmánymódosításnak megfelelően megszüntettük a felsőbíróságokat és ezek megszüntetésével egyidejűleg alapbíróságainká a járásbíróságok lettek. Ugyanakkor minden vonalon bevezettük az egyfoku perorvoslati rendszert. Az új bünvádi perrendtartás elkészült, a polgári perrendtartás be fogja vezetni a népi ülnökök rendszerét a polgári bíraskodásban is.

3./ Jogalkotási feladataink megoldása folyamatban van azzal a céllal, hogy a kodifikációs munkák a határozatban kitűzött határidőig. 1951. szeptember 30-ig elkészüljenek. A munkatörvénykönyve már hatályba lépett. Az új közigazgatási eljárás és kihágási jog kodifikációs munkálatai a Belügyminisztériumban folyamatban vannak.

4./ Az Alkotmányban előírt ügyészi szervezet felállításával kapcsolatban az adatgyűjtés, tájékozódás, átszervezés előkészületi munkálatai folyamatban vannak.

5./ Az új illetményrendszer április 1.-én hatályba lépett, a besorolások befejeződtek.”

2. FELJEGYZÉS²

„A Politikai Bizottság a folyó hó 22-én megvizsgálta az igazságügyminisztérium átszervezésére és káderek helyzetének megjavítására 1950-ben hozott politikai bizottsági határozat végrehajtását. Megállapította, hogy a minisztérium munkája mutat fel eredményeket, de az apparátus jelenlegi összetételében változatlanul horthysta apparátus. Az érdemi ügyintézők: bírák, ügyészek, fogalmazók között a mai napig 85% az olyan beosztott, aki munkáját mint horthysta bíró, ügyész, fogalmazó kezdte.

Politikai Bizottság felhívta a figyelmet a következőkre: A felszabadulás nyolcadik évében ez a helyzet nem tartható fenn. A proletár diktatúra megszilárdításában nem támaszkodhatunk olyan igazságügyi apparátusra, amelyben a proletárdiktatúrához hű, új káderek csak elenyésző kis százalékban találhatók. Az elkövetkezendő három évben fokozott ütemben kell biztosítanunk, hogy az apparátus a proletárdiktatúra apparátusává váljék és többségében a proletárdiktatúrához hű káderekből tevődjék össze, természetesen azonban a nélkül, hogy ez az apparátus munkájának rovására menne.

A Politikai Bizottság határozata értelmében az elkövetkezendő időszakban főfeladatunk lesz, hogy az eddiginél sokkal határozottabban és erőteljesebben gondoskodjunk új káderek bekerüléséről, nevelésről és a megfelelőeknek vezető helyekre való előbbreviteléről. Ugyanakkor azonban biztosítanunk kell az apparátus további folyamatos, zökkenőmentes munkáját is. Ezt pedig csak úgy érhetjük el, ha fokozott gondot fordítunk a még bentlébő régi káderek munkájának megjavítására és fejlődésük elősegítésére. A régi káderekkel való munkában azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy ha ezek közül egyesek mutatnak is fel jelentős fejlődést, mégis a horthysta igazságügyi apparátus bírái és ügyészei. Nem kezelhetjük őket úgy mint a technikai értelmiséget, hanem összességükben úgy kell őket tekinteni, mint akik a Horthy-rendszer politikai kiszolgálói és a Horthy-rendszer egyik elnyomó szervének megbízható tagjai voltak. E mellett azonban a lehetőségekhez képest mégis arra kell törekednünk, hogy a régi káderek, amíg az apparátusban vannak, nyugodt légkörben dolgozzanak.

A régi káderek újjakkal való kicserélésének ütemét a káderutánpótlási lehetőségek szabják meg. A kicserélés ütemének meggyorsítására, az utánpótlás biztosítására a Politikai Bizottság felemelte számunkra eddig biztosított káderek számát a következő három évre évenként 100-100 fővel. Ez azt jelenti, hogy a most folyó Akadémia mellett még ez év végén indítható egy újabb Akadémia az eddigi keret fel nem használt részével együtt 150 fővel, majd 1953 áprilisában és 1954 májusában újabb Akadémiát indíthatunk 300-300 fővel. Az Akadémiára kerülő káderek biztosításához az Administratív Osztály fokozott segítséget nyújt.

Ezzel az utánpótlással 1955 évre a bíróválasztás, illetve az Alkotmány ügyészségre vonatkozó rendelkezéseinek végrehajtása biztosítható lesz olyan káderekkel, akik az Akadémián alapos kiképzést nyertek és e mellett az apparátusban is megszerezték a kellő gyakorlatot.

Az utánpótlás további, kisebb részének biztosításával részben mint új káderek számolhatunk a fogalmazói karba a felszabadulás után bekerült fiatal jogászokéval. Bár ezek többségükben kispolgári elemek, mégis fiatal koruk miatt és mert az egyetemet a felszabadulás után végezték el és nem dolgoztak a horthysta apparátusban –, rájuk biztosabban támaszkodhatunk, mint a régi bírákra és ügyészekre. Ezek közül a fogalmazók közül azoknak a részére, akik az előírt egyéves joggyakorlatot megszerezték és fejlődést mutatnak fel, négyhetes tanfolyamokat rendezünk és a tanfolyamok eredményéhez képest a megfelelőket, vizsga nélkül is, elsősorban ügyészi, majdpedig bírói állásokra nevezzük ki. Még ebben az évben kb. 6200 fő részére rendeztünk tanfolyamot. Tanfolyamonként 50-50 fővel. A tanfolyamok anyagát az ügyészi és bírói funkció ellátásához szükséges alapvető ismeretek elsajátításának megfelelően kell összeállítani.

Az apparátus meg nem felelő, régi kádereinek eltávolítása a következő három évben természetesen az új káderek kinevelésével párhuzamosan történhetik csak meg. A kicserélésnél fokozottan éljünk a fegyelmi uton való eltávolításokkal, egyébként a lehetőséghez képest ügyelni kell arra, hogy az eltávolítások közvetve (más életpályán való elhelyezkedéssel kapcsolatos lemondás, áthelyezéséből vagy átsorolásból való lemondás) történjenek.

A fogalmazói karban a káderutánpótlást az egyetemről a szükséges mértékben nem kapjuk meg. Ezért az utánpótlást itt olyképen biztosítjuk, hogy a becsületes, jóképességű segédhivataliakat, gyors- és gépirókat bírósági fogalmazókká nevezük ki, akik a tárgyalási jegyzőkönyveket is eddigi gyakorlatuk alapján gyorsabban tudják elkészíteni. Ennek a megoldásnak többek között meglesz az az előnye is, hogy a perspektíva javulásával kezelő-személyzetünk legjobbjai még nagyobb kedvvel és sokkal jobban fognak dolgozni, hogy ezt az előbbrevitelt elérjék.

A fenti feladatok sikeres végrehajtása a személyzeti főosztály mellett komoly fokozott feladatokat ró az elvi és szakfőosztályokra is.

Az Akadémiakra kerülő káderek biztosításához a személyzeti osztálynak az Administratív Osztály hatóság segítségét kell kérnie. A szakmai tanfolyamokra behívandó káderek kiválasztásában a felügyeleti osztályoknak tevékenyen kell közreműködniük.

Arra kell törekedni, hogy ezekre a tanfolyamokra általában a legfejldőképesebb fiatalok és a régi szakemberek közül azok kerüljenek, akik előreláthatólag az új összetételű apparátusban is megmaradhatnak. Behívhatók azonban olyan káderek is, akik átmenetileg még az apparátusban vannak és jelenlegi beosztásuk miatt a tanfolyamokon való részvételük szükséges. Az apparátus általános szakmai oktatása színvonalának emelésében is segítséget kell nyújtaniok a felügyeleti osztályoknak.

Az egyik és legsürgősebb döntő feladatuk az akadémiai oktatás megjavítása. Meg kell szünnie annak az állapotnak, hogy az Akadémiát bizonyos mértékig mellékes ügyként kezeljük. Az akadémiai anyag összeállítás-

sában az elvi főosztálynak, továbbá a bírói és ügyészi felügyeleti osztályoknak minden segítséget meg kell adniok a tanulmányi osztály részére. A tananyagot az eddigi tapasztalatok felhasználásával alaposabban, rendszeresebben, a szocialista jogelveknek megfelelően kell kidolgozni. Az összeállításban figyelmet kell fordítani arra is, hogy az Akadémiáról most már majd kerülnek ki polgári ügyszakba is bírák. Azt az anyagot, ami új törvénnyel biztosítva nincs (igy különösen polgári jogunk), olyan tankönyvekbe kell összeállítani, amelyeknek segítségével új bírának az ítélkezésben boldogulni tudnak.

Mint hogy az igazságügyi apparátus a legközelebbi jövőben még döntő többségben régi káderekkel dolgozik, s így a proletárdiktatúrában reá váró feladatokat csak fokozott irányítás és ellenőrzés mellett képes ellátni, a Politikai Bizottság határozata kiemeli a felügyeleti osztályok megerősítését. Döntő feladatunk, hogy a felügyeleti osztályokat politikailag a legszilárdabb és szakmailag a legképzettebb, legjobb káderekkel erősítsük meg.

Ezeknek a feladatoknak következetes végrehajtása biztosítja, hogy három év múlva az apparátusban már döntő többségben lesznek a proletárdiktatúrához hű új káderek és a régi apparátusból a politikailag legmegbízhatóbb és szakmailag legkiválóbb káderek maradnak csak. Az apparátus ezzel a káderállománnyal azután alkalmassá válik arra, hogy az Alkotmányban lefektetett igazságügyi szervezeti alapelveket megvalósíthassuk.

Budapest, 1952. évi május hó 28. napján"

G. J.

3. FÖLDVÁRI RUDOLF ELVTÁRSNAK MÁJUS 25.³

„Budapesti Pártbizottság
K/11/C/85/1953.

Kedves Földvári Elvtárs!

A Központi Vezetőség 1953 május 5-én kelt határozata értelmében az igazságügyi apparátust meg kell tisztítani a megbízhatatlan elemektől. Ennek értelmében:

1953 május 30-án a budapesti igazságügyi szerveiből – Igazságügyminisztérium, Budapesti Megyei Bíróság és Ügyészség, Legfelsőbb Bíróság és Ügyészség – eltávolítottunk 115 fő ellenséges és politikailag megbízhatatlan személyt. Az eltávolításra kerülő személyek nevét és az elbocsajtás okát tartalmazó feljegyzést I. sz. mellékletként csatoljuk. Az elbocsajtandók közötti párttagokat, akik multjukkal kapcsolatban kompromitáló tényeket elhallgattak (cionista kapcsolat, kommunista perekben eljáró ötös tanács tag, osztályidegen, stb.), ki kell zárni a pártból. A kizárást 1953 május 20-tól május 31-ig kell végrehajtani az illetékes alapszervezeteknek. A kizárásra javasolt személyek névsorát és a kizárás okát szintén az I. sz. melléklet tartalmazza. Az elbo-

csajtottak helyére 1953 június 1-én megbízható személyeket kell beállítani. A beállításra kerülő személyek névsorát a II. sz. melléklet tartalmazza.

A hivatali munka vonalán a feladatok végrehajtását az igazságügyminiszter elvtárs fogja biztosítani. A budapesti hivatalvezetők tájékoztatására és segítésére f. hó 28-án miniszteri megbízott lesz kiküldve.

Az eltávolításokat a legnagyobb körültekintéssel és a legkisebb zökkenővel kell végrehajtani. A titoktartás biztosítása végett javasoljuk, hogy a pártból való kizárást a hivatali pártalapszervezetek f. hó 29-ei taggyűlésén hajtsák végre. A hivatali párt szervezet taggyűlését jól elő kell készíteni.

Kérjük a Titkár elvtársat, hogy az említett K. V. határozat végrehajtását az Adminisztratív Osztály vezetőjével ellenőriztesse és a megyei igazságügyi szerv vezetőjének és a hivatali párt szervezet titkárnak nyujtsanak segítséget.

Elvtársi üdvözléssel:
/Keleti Ferenc/”

IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM

1./ K. Lné főelőadó, párttag.

1946-tól 1947 a cionista szervezetnek volt tagja. Kommunista Párttagkönyvét az idő alatt elvesztette. Gerinctelen, képmutató.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c/ pontja alapján távolítjuk el.

2./ Dr. P. B. előadó, kizárt párttag.

Turul, Verböczy szövetségnek tagja volt. 1946-ban népbírói eljárás folyt ellene, mert fasiszta énekeket énekelt.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c/ pontja alapján távolítjuk el.

3./ Dr. P. J. főelőadó, pártonkívüli.

Apja kiskereskedő. A felszabadulás előtt jólmenő ügyvédi irodával rendelkezett. S. mint barátját hozta be a minisztériumba, 1947-ben nővére az USA-ba ment. Kapcsolata van vele. Még 1948-ban ki akart menni Amerikába. Megbízhatatlan.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c/ pontja alapján távolítjuk el.

4./ Dr. Á. P. főelőadó, kizárt párttag.

S. javaslatára került a minisztériumba. Fecsegő. Apósának többszázholdas földbirtoka volt. Az osztályidegen elemeket és az ötöstanács tagokat mentette.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c/ pontja alapján távolítjuk el.

5./ Dr. Ny. F. előadó, kizárt párttag.

Ries személyi titkára volt. Apósa nyilas volt, ezért 1949-ben elítélték.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c/ pontja alapján távolítjuk el.

6./ Dr. B. T. előadó, kizárt párttag.

1941-ben került a minisztériumba, T. bizalmas embere volt.

A minisztériumban ellenséges tevékenységet fejtett ki.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c/ pontja alapján távolítjuk el.

7./ Dr. T. L. előadó, kizárt párttag.

Ötöstanács-tag volt.

1951. évi 7. sz. tvr. 29. § /1/ bekezdés c/ pontja alapján távolítjuk el.

8./ P. K. főelőadó, kizárt párttag.

A nyilasoknak bizalmas munkakörben dolgozott, ezekkel nyugatra ment.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c/ pontja alapján távolítjuk el.

9./ Dr. S. G. főelőadó, párttag.

Apjának 60 hold földje volt. Ötöstanács-tag.

Többször járt külföldön.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

10./ Dr. L. L. revizor, kizárt párttag.

Horthysta tisztviselő, mint horthysta tiszt, német csapatokkal Dániába ment, a felszabadulás előtt.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

11./ Dr. U. L. előadó, pártonkívüli.

D. mint bizalmi embert építette be a pénzügyi osztályra. Apósa internálva volt.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

12./ Dr. A. B. főelőadó, pártonkívüli.

Apja nyugdíjas dohánygyári igazgató. Ötöstanács-tag.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

13./ Dr. R. Gy. főelőadó, pártonkívüli.

Apja nyugdíjas számvevőségi főtanácsos volt. Ő horthysta igazságügyminisztériumi főtanácsos volt. A felszabadulás előtt a nyugati államokban járt. A nyilasok kitelepítési listáján szerepel.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

14./ Dr. M. I. főelőadó, pártonkívüli.

Apja nyug. jb. elnök, 30 hold földje volt. Horthysta miniszteri főtanácsos volt.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

15./ Dr. K. F. előadó, pártonkívüli.

Szülei kulákok, klerikális.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

16./ Dr. B. F. osztályvezető, pártonkívüli.

Horthysta miniszteri osztályvezető, ill. főnök volt. Munkájáért magas kormányzói kitüntetést kapott. Munkáját bürokratikusán, a régi törvényszerkesztés szerint próbálja elvégezni. Osztályán régi reakciós elemekkel dolgozik.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

17./ Dr. K. K. előadó, kizárt párttag.

Apja törvényszéki bírósági volt. 1946.-ig angol fogságban volt. Rokonai élnek Jugoszláviában, a kapcsolatot tartja velük.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

18./ R. R. osztályvezető, párttag.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

19./ Dr. V. S. főelőadó, párttag.

Apja törvényszéki elnök volt. Ő maga kommunista perek ügyésze volt.

Pártból kizárását javasoljuk.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

20./ Dr. T. I. főelőadó, párttag.

Apjának gabonakereskedése volt. Ő a horthy-rendszerben önálló ügyvéd volt. Két leánya pap felesége.

Családi és baráti környezete klerikális elemekből áll. Pártból kizárását javasoljuk.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

21./ Dr. W. F. osztályvezető helyettes, pártonkívüli.

1920-21.-ben ludovikás, Horthy igazságügyminisztériumában osztálytanácsos volt. Magas kormányzói kitüntetésekben részesült. Bürokrata, klerikális.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

22./ T. L. főelőadó, pártonkívüli.

Kulák.

1951. évi 7. sz. tvr. 29.§ /1/ bekezdés c. pontja alapján távolítjuk el.

4. FELJEGYZÉS

RÁKOSI ELVTÁRS RÉSZÉRE⁴

„Adminisztratív Osztály
Szigorúan bizalmas!

Készült 2 pld.-ban. Gné.

K/11/c/1606/1953

A Budapesti Pártbizottság felülvizsgálta az ez év május végén elbocsájtott 70 igazságügyi dolgozó és ezen belül 28 párttag kizárását. A pártbizottság a kizárási határozatokat érvénytelennek tekinti és újból felülvizsgálja a kizárásokat egyéni elbírálás alapján. A budapesti Pártbizottság egyben felveti a felelősség kérdését is a kizárásokkal kapcsolatban.

Földvári elvtárs közlésével kapcsolatban az alábbi észrevételeket teszem:

Az igazságügyi apparátusból a K. V. Titkárságának 1953 május 5-én kelt határozata alapján kellett május 31-én eltávolítani 230 ellenséges és politikailag személyt. Az eltávolítottak között kellett lenniök számszerint 37-en azoknak, akikre vonatkozóan DI terhelő vallomást tett. A határozat 5. pontja kimondja többek között azt is, hogy "az elbocsájtandók közötti párttagokat, akik multjukkal kapcsolatban kompromitáló tényeket hallgatak el (cionista kapcsolat, ötös tanács-tagság, osztályidegen származás stb.), ki kell zárni a pártból.

Ki kell zárni minden további nélkül azokat a párttagokat, akik DI vallomásában szerepelnek..."

Ennek a párthatározatnak az alapján indult meg a megbízhatatlan és ellenséges elemek összeírása az Igazságügyminisztériumban. A minisztérium vezetői a rendelkezésre álló adatok alapján az elbocsájtandók nevei mellett feltüntették a határozatban említett kompromitáló tényezőket, az elbocsájtandó párttagok névsorát rendelkezésünkre bocsájtották.

Május végén Földvári elvtárshoz és valamennyi megyei pártbizottság titkárához – akiknak területén párttagok elbocsájtására került sor június elsejével – levelet intéztem, melyben konkrétan közöltem mennyi az illető pártbizottsági titkár elvtárs területén lévő elbocsájtásra javasoltak száma, névszerint kik azok és amennyiben párttagok szerepeltek közöttük, felkértem az elvtársakat, hogy a Titkárság határozatának értelmében járjanak el velük szemben.

A Földvári elvtárshoz írt levelemben többek között a következőt irtam:

„az eltávolításokat a legnagyobb körültekintéssel és a legkisebb zökkenővel kell végrehajtani. A titoktartás biztosítása végett javasoljuk, hogy a pártból való kizárást a hivatali pártlapszervezetek f. hó 29-ei taggyűlésén hajtsák végre.

A hivatali pártszervezet taggyűlését jól elő kell készíteni.”

„Kértem Földvári elvtársat, hogy K. V. határozatának a végrehajtását a budapesti Adminisztratív osztály vezetőjével ellenőriztesse és a hivatali pártszervezet titkárának ehhez nyújtson segítséget. Én tehát sem írásban, sem szóban senkitől mást nem kértem, mint K. V. határozatának végrehajtását. Abban valóban hibás vagyok – mint most utólag látom –, hogy a minisztérium által adott adatok nem minden esetben feleltek meg a valóságnak és azt megfelelően nem ellenőriztem. Arról azonban nem tehetek, ha a Budapesti Pártbizottság területén a kizárásra javasolt párttagok eseteiben egyes pártszervezetek és pártbizottságok nem jártak el pártszerűen, nem voltak annyira rugalmasak, hogyha a minisztérium által megadott terhelő adatok nem bizonyulnak valónak, elálltak volna kizárórástól. Kizárták pl. dr. F S-t, aki azonban a DI féle listán szerepelt és mint ilyen a titkársági határozat értelmében ki kellett zárni. A Budapesti Pártbizottság területén működő alapszervezet durva hibája volt, hogy ezt a következő képpen hajtották végre: dr. F. a Legfelsőbb Biróság pártalap-szervezetének elnöke volt. Mint ilyen május végén felszólították arra, hogy a Legfelsőbb Biróságon lévő 4 párttag birót, mint a pártszervezet elnöke zárasson ki a pártból. Néhány órai tárgyalás után egy cédulát adtak a kezébe, hogy 6 órakor várják a kerületi pártbizottságnál. Amikor átment, akkor közölték vele, hogy ilyen és ilyen vádak állnak fenn vele szemben és kizárták a pártból.

Földvári elvtárs levelében azt írja, hogy amikor a titkár elvtársak nálam érdeklődtek, én is a végrehajtást javasoltam. Engem ebben az ügyben emlékezetem szerint V I és Pné elvtárs hívtak fel. Konkrét esetek kapcsán én valóban az elvtársaknak mást nem tudtam mondani, mint azt, hogy amennyiben a minisztérium közlése sze-

rint az illető ötös tanácsstag volt stb. és ezt idáig elhallgatta, a párthatározat szerint amennyiben ez megfelel a valóságnak ki kell a pártból őket zárni. Pné elvtárs dr. F S esetében kérdezett meg, aki mint mondtam a DI listán szerepelt (ezt Pné elvtársnak nem mondhattam) és kértem, ha lehet zárják ki, mert vele kapcsolatban más egyéb kompromitáló adatok merültek fel. Dr. F S elvtársat azóta vissza tették a pártba.

Ennyit kívántam Földvári elvtárs levelével kapcsolatban megjegyezni.

Budapest, 1953. október 21.”

5. JAVASLAT A BÜNTETŐBIRÁK A POLGÁRI ÉS A POLGÁRI BIRÁK BÜNTETŐ TANFOLYAMI TOVÁBBKÉPZÉSRE

„Tanulmányi Osztály

Készült a Kollégium részére 13 példányban

A szovjet tapasztalatok szem előtt tartásával tervbevette az igazságügyminisztérium a járásbirói ügybeosztásnak területi beosztás szerinti megállapítását. Ennek folytán a járásbirák büntető és polgári ügyszakban egyaránt elfognak majd járni. Ez a fejlődés szükségessé teszi az addigi kizárólag polgári ügyszakban működött birák polgári, a kizárólag polgári ügyszakban működött birák büntető továbbképzését.

A büntetőbirák között különös gondot kell fordítanunk az Akadémiát végzett büntetőbíró elvtársak ilyen képzésére nemcsak azért, mert munkás és kádereinkről van szó, hanem azért is, mert ezek az elvtársak az Akadémián vagy egyáltalán nem, vagy csak kis mértékben kaptak polgári jogi kiképzését.

Előkészítő munkánk során megbeszélést tartottunk néhány büntető és polgári ügyszakban dolgozó biróval, valamint a birói felügyeleti osztállyal. A megbeszélésnek a célja az volt, hogy feltárja azokat a gyakorlati követelményeket, amelyeket ennek a tanfolyami képzésnek elsősorban meg kell valósítani. Ezeknek a figyelembevételével az alábbi tanfolyamok szervezését javasoljuk:

I. Akadémiát végzett büntetőbirák polgári továbbképző tanfolyamát, /6 hetes/

II. Büntetőbirák polgári továbbképző tanfolyamát, /3 hetes/

III. Polgári birák büntető továbbképző tanfolyamát, /3 hetes/

A tanfolyamok célja az, hogy a legszükségesebb képzéssel segítséget adva gyakorlati ítélkezési munkához, könnyítse az új ügybeosztásra való áttérést.

A II. és III. alatt javasolt tanfolyamokat előkészítő előzi meg. Az előkészítő ideje 1 hónap. Ez alatt az idő alatt a tanfolyamra kerülők egyéni tanulás formájában foglalkoznak a tanfolyam anyagával, melynek jegyzetét a tanulmányi osztály a résztvevőknek előre megküldi.

Az előkészítő azért szükséges, mert ezeken a tanfo-

lyamon résztvevő régi képzettségű bírónál nemcsak az elvi, politikai ismeretek hiányosak hanem hiányzik az új tételes polgári jogszabályok és egyéb vonatkozó anyag kellő ismerete is. Az utóbbi tanulását biztosítja az 1 hónapos előkészítő idő, amit konferencia zár le.

Az Akadémiát végzett bírák részére előkészítő anyagot nem adunk, mert ez zavarná egyetemi levelező tanulásban részvételüket. Egyébként az alaposabb tanulást ennek a tanfolyamnak hosszabb időtartama tenné lehetővé.

Az egyes javaslatokat a vonatkozó mellékletek tartalmazzák.”

6. KOLLÉGIUMI ELŐTERJESZTÉS A TERÜLETI BIRÁSKODÁS BEVEZETÉSÉRŐL, AZ IDEVONATKOZÓ TAPASZTALATOKRÓL, AZ ELÉRT EREDMÉNYEKRŐL ÉS A TOVÁBBI TEENDŐKRŐL

„Igazságügyi Minisztérium Birói Főosztály.
Készült 18 példányban
2. példány

Alkotmányunk 39.§-ának (1) bekezdése szerint: "A Magyar Népköztársaságban a birói tisztségek választás útján töltik be, a megválasztott bírák visszahívták". Az első lépés alaptörvényünk hivatkozott rendelkezése megvalósításának útján bírászkodás bevezetése.

A korábbi szakosított szervezeti formáról a területi bírászkodásra való áttéréssel kapcsolatos előkészítő munkálatok megindítását az Igazságügyminisztérium III. Főosztályának 1953. év első negyedévi munkaterve tűzte ki feladatul. Április hó 25. napjáig a területi bírászkodás megszervezése tárgyában írásbeli tájékoztató, utasítás, vagy rendelkezés nem került kiadásra. Ellenben a birói felügyeleti osztály instruktorai és vezetője valamennyi megyei bíróság elnökével megbeszéléseket folytattak a kérdéssről. 1953. évi április hó 25. napján adta ki a Minisztérium a 9913/31/10/1953. I.M: III/1. számú tájékoztatót a területi bírászkodás bevezetéséről, a megszervezés általános elveiről, módosításáról. A tájékoztató szerint június hónapban valamennyi járásbíróságnak – a központi járásbíróság kivételével – át kell térnie a területi bírászkodásra.

(A tájékoztató kiadása előtt mintegy 15 járásbíróságon már a területi elv szerint jártak el.)

Az előkészítő munka egyik fontos részét alkotta a bírák átképzése. Ez év tavaszán a Minisztérium három tanfolyamot szervezett, amelyen 28 büntetőbíró polgári jogi és 56 polgáribíró büntetőjogi oktatásban részesült. Folyó év szeptemberéig a Tanulmányi Osztály további 30 polgári és 80 büntetőbíró rövid tanfolyamon való átképzését vette tervbe. Ennek megvalósítása azonban mindeztideig elmaradt.

A területi bírászkodásra való áttérés általában vontatottan haladt. Megszervezésénél jelentős akadályok merültek fel. Ilyenek: a május 30.-i nagyobb arányú elbo-

csátások, az amnesztia végrehajtása, a hátralékok feldolgozása. Ezen akadályokkal való foglalkozás már nem időszerű, (: a jelenleg még aktuális nehézségek az I. részben találhatók) felemlítésük mégis azért indokolt, mert a végrehajtásban mutatkozó késedelem ezekre az okokra is visszavehető.

Rá kell azonban mutatni arra, hogy a Minisztérium előkészítő munkája egyébként is hiányos volt; az április 25.-én kiadott tájékoztató továbbá az instruktorokon keresztül nyújtott, szórványos, inkább technikai kérdéseket érintő támogatáson kívül egyéb segítséget nem adott. Az előkészítés tervszerűtlenségére mi sem jellemzőbb, mint az a körülmény, hogy a Minisztérium mind a mai napig nem adott ki írásbeli rendelkezést arra vonatkozólag, be kell-e vezetni a területi bírászkodást a megyei bíróságokon, s ha igen, mikor kell azt végrehajtani, stb. Többek között ez a mulasztás az oka pl. annak is, hogy a győri megyei bíróságon máig sem vezették be a területi bírászkodást.

I. A SZERVEZÉS MAI ÁLLÁSA

1./ Jelenlegi szervezeti kép

Folyó évi november hó 15. napjáig az ország 138 járásbírósága közül 112 járásbíróságon nyert bevezetést a területi bírászkodás. Ezzel szemben 26 járásbíróságon nem tértek át az új szervezeti formára. A 20 megyei bíróság közül 16 működik a területi elv szerint, 4 pedig a régi, szakosított formában.

A megadott határidőig kb. a bíróságok 50%-a tért át a területi bírászkodásra.

2./ A szervezés akadályai

a./ Birói létszámhiány.

A területi bírászkodás bevezetésének legkomolyabb akadályja a birói létszámhiány. Emiatt nem vezették át be a körmendi, kőszegi, a szentgotthárdi, zirci, tapolcai, tiszafüredi, makói, szentendrei, nagyatádi, mezőtúri, jászapáti, tiszafüredi és kunhegyesi járásbíróságon, illetve a kecskeméti, szombathelyi és egri megyei bíróságon.

Vannak bíróságok, ahol áttértek ugyan a területi bírászkodásra, az áttérés után bekövetkezett áthelyezés, lemondás, stb. miatt azonban egyelőre nem működhetnek a területi elv szerint. Ilyenek: a bonyhádi, deve-cseri, mohácsi, pécsváradi, szerencsi és putnoki járásbíróság.

A létszámkeret teljes feltöltésének sürgős szükségessége a fentiek alapján is nyilvánvaló.

b./ Szakképzettség hiány.

Bíránk jelentős nagy része egyoldalú szakismerettel rendelkezik. A kétirányú – polgári és büntetőjogi – gyakorlat elsajátítása terén van ugyan fejlődés, ez azonban még nem elegendő ahhoz, hogy a területi bírászkodás mindkét irányú gyakorlati képzettséget feltételező követelményét általánosságban kielégítse. Ez a magyarázata annak, hogy több bíróságon nem vezették be a területi bírászkodást, illetve gyakorlatilag ma sem a területi elv szerint működnek. Így a barcsi, lengyeltóti, síófo-ki és komáromi járásbíróságon nincs ugyan hiány a létszámában, de a meglévő káderek egyelőre nem alkalma-

sak arra, hogy büntető és polgári ügyeket egyaránt tárgyaljanak.

A megfelelő szakképzettség hiánya egyébként valamennyi bíróság működésében nagyobb nehézséget okoz. Minden megyei bírósági elnök arra utal jelentésében, hogy a területi bíráskodás szempontjából egyik legdöntőbb követelmény a bírák szakmai ismereteinek mindkét irányban való kiterjesztése, elmélyítése.

Évégett is legfontosabb feladatunk egyike a bírák megfelelő átképzése. Sürgősen pótolni kell az előkészítés során elkövetett mulasztásainkat és tanfolyamok szervezésével, arra alkalmas jegyzetek, tájékoztatók kiadásával, a szakoktatási felelősök útján történő hatékony instruálással, stb., el kell érni, hogy minnél előbb elsajátítsák bíráink a mindkét irányú ítélkezéshez szükséges elméleti és gyakorlati szakismereteket.

Addig is, amíg etéren a lemaradásokat pótolni tudjuk, kivételesen indokolt esetekben, a helyi és személyi adottságok figyelembevételével, megfelelő halasztást kell adni a területi bíráskodás általános bevezetésére.

c./ A terület felosztásának nehézsége.

A kecskeméti járásbíróságon azért nem vezették be a területi bíráskodást, mert Kecskemét város területét - közigazgatási kerületi beosztás hiányában - nem tudták megfelelően felosztani.

Ez az indok elfogadhatatlan. A lehetőség szerint helyes a bírói körzeteket a közigazgatási területi beosztással összhangba hozni, - ámde utóbbi hiányában is fel lehet és kell osztani bírói körzetekre a területet.

Utcák csoportosításával oldották meg Miskolcon is ezt a kérdést.

Ezt a mulasztást sürgősen pótolni kell.

Komlón sincs még bevezetve a területi bíráskodás hasonló okból. Itt azonban a terület természete (most épülő város.) nem olyan, hogy ezidő szerint felosztható lenne.

d./ Utasítás hiánya.

A győri megyei bíróságon azért nem vezették be a területi bíráskodást, mert mind máig nem kaptak utasítást annak bevezetésére. Ezt a mulasztást a bírósági főosztálynak sürgősen pótolnia kell.

e./ A bíró helytelen megtartása.

A békéscsabai járásbíróságon nincs bevezetve még a területi bíráskodás, "mert dr. Pigniczki Endre járásbíró a büntetőügyek tárgyalására nem vállalkozik" (gyulai megyei bíróság elnökének jelentése). Szerinte a területi bíráskodásra áttérés visszafejlődés, a szakosítás előfeltétele a minőségi munka megjavításának.

Nyilvánvaló, hogy ilyen helytelen, egyéni megítéléstől nem lehet függővé tenni a területi bíráskodás bevezetését.

II. A TERÜLETI BÍRÁK MŰKÖDÉSE.

1./ Eredmények, helyes kezdeményezések.

A területi bíráskodás alig pár hónapos multra tekint vissza. Az érintett szervezési akadályok és a későbbiek során tárgyalandó működési nehézségek ellenére azonban máris kézzel fogható eredmények mutatkoznak, amelyek nagyrészt a területi bírák kezdeményezése

folytán jelentkeznek. E fejlődés röviden a következőkben értékelhető:

a./ Szorosabbá vált és termékenyebb egyfelől a párt, - állami - és egyéb szervek, valamint a dolgozók, másfelől a bírák közötti kapcsolat.

A helyszíni tárgyalások, fogadónapok alkalmával a bírák érintkezésbe lépnek a helyi pártszervek vezetőivel. Kölesönösen informálják egymást a terület problémáiról. Előfordul, hogy a felsőbb pártszervek egy-egy funkcionáriusa közvetlen segítséget nyújt a területi bírónak a községi pártszervekkel való kapcsolat felvételéhez. /Zala-megye:/.

Szorosabbá vált a tanácsai szervek és a bírák közötti kapcsolat is. Egyes községi tanácsok igen szívesen fogadják a területi bírákat, mert előbbiek maguk is sokszor kérnek felvilágosítást, jogszabály magyarázatot a bírótól. (Somogy-megye). A bírák általában részt vesznek a községi tanács ülésén. Sok helyen (pl. Békés, Győr-megye) a bíró a tanácsai szervekkel karöltve és együtt tartja a fogadónapot.

A dolgozók és a bírák közötti kapcsolat elmélyítésének legfontosabb eszközei a helyszíni fogadónapok. A fogadónapon nagy számban keresik fel a dolgozók a területi bírót. Nem csupán peres ügyekben kérnek tanácsot, segítséget, hanem általános jelenség, hogy mindenféle ügyes-bajos dolgokat (adókivetés, továbbtanulás, stb.) megbeszélnek a bíróval. A kapcsolat elmélyülésére jellemző, hogy sokan levélben keresik fel a területi bíróját és nagy bizalommal kérnek tanácsot tőle (adókivetés, továbbtanulás, stb.) megbeszélnek a bíróval. A kapcsolat elmélyülésére jellemző, hogy sokan levélben keresik fel a területi bíróját és nagy bizalommal kérnek tanácsot tőle (Szombathely, Szolnok).

b./ Intenzívebbé vált a bíró operatív és nevelő munkája.

A kapcsolatok elmélyülésének természetes következménye a bíró eredményesebb operatív és nevelő tevékenysége. Pl. Fejér-megyében a területi bírák a fogadónapon szerzett értesüléseik alapján számos helytelen jelenségre hívták fel az erre illetékes szervek (ügyész, tanács) figyelmét.

Országszerte sok üzemi előadást tartottak a bírák a társadalmi tulajdon védelme, a munkafegyelem megszilárdítása, stb. tárgyában. Ezeknek az előadásoknak a nevelőhatása sok esetben már rövid idő múlva érezhető volt. Az üzemi látogatások során az esztergomi járásbírák a bíróságnál már működött ülnökök kalauzálása mellett járják végig az üzemet.

c./ Javult az érdemi ítélkezés is.

A fellebbezési tanácsok általános tapasztalata, hogy a területi bírák ítéleteiben észerevehető a tényállás helyi ismeretekre támaszkodó jobb megalapozottsága, a büntetés megfelelőbb egyéniesítése. A tényállás körülmények megállapítása azzal is magyarázható, hogy a helyszínen tárgyaló területi bíró bátrabban rendel, illetőleg vesz fel bizonyítást. Ugyanis ez nem eredményezi a tárgyalás elnapolását, mert a bizonyítás rövid uton tanulkal, stb. foganatosítható.

d./ Eredményesebbé vált a bürokratizmus elleni harc.

A nyomban foganatosítható bizonyításfelvétel az ítélkezés meggyorsítását is eredményezte. Bizonyos vonatkozásban csökkent a peres ügyek száma. A fogadónapon gyakran behívja a bíró a panaszos ellenfelét s kibékíti őket. (Debrecen, Szolnok).

A panaszok elintézése egyébként is meggyorsult. Tudniillik a bíró nyomban érintkezésbe lép a tanács szerveivel s a jogos sérelmeket azonnal orvosolja. Helyes az a kezdeményezés, hogy a fogadónapot a bíró és a helyi tanács közösen tartja. (Veszprém, Győr, Békés). A közigazgatási jellegű panaszok – ilyenekkel pedig sokszor fordulnak a bíróhoz – kivizsgálása és elintézése ily módon jelentősen meggyorsult.

*

A fentebb említettek kivül indokolt általánossá tenni az alábbi kezdeményezéseket:

Falvakban a Szabad Föld Téli Esték keretei igen alkalmasak felvilágosító, nevelő jellegű előadások megtartására. (paksi járásbíró).

A fogadónapokat célszerű az illető község piaci napjain tartani. A bíró számára ez különösen alkalmas erre, hogy közelebb kerüljön az illető község tanyavilágában lakó dolgozókhöz. (Győr-megye).

2./ Hibák, nehézségek, problémák.

A szervezési kérdéseknél tárgyalt akadályok: létszám- és szakképzettség hiányának káros hatása a területi bírák működésében mind a mai napig éreztetik hatásukat. Ugyanis ahol a létszám, vagy megfelelő szakképzettség hiánya ellenére bevezették a területi bíráskodást, ez a megoldás mindenképpen aránytalan eltolódásokat okozott a bírák megterhelésénél. Az a bíró, aki átmenetileg két körzetet is ellát, valójában egyik körzetben sem tud a kívánalmaknak megfelelő munkát végezni.

A még nem érintett hibák, nehézségek a következőképpen csoportosíthatók:

a./ Személyi fluktuáció

Nem elegendő e létszámot feltölteni, biztosítani kell a bírák huzamosabb működését is egy-egy bíróságon. Jelenleg még elég gyakoriak az áthelyezések. A terület megismerésének kezdő lépésein már tuljutott bíró az új működési helyén ismét kénytelen előről kezdeni a terület tanulmányozását; s ez a fejlődést fékezi. Evégett biztosítani kell, hogy a bírák hosszabb ideig maradjanak ugyanannál a bíróságnál.

b./ Anyagi kérdések

A helyszíni fogadónapok tartása, a terület megismerése, felvetették a kiszállások költségei fedezésének kérdését.

A fogadónapokat eddig rendszerint úgy tartották a bírák, hogy egybekötötték azokat a helyszíni tárgyalásokkal. Ez a megoldás azonban nem megnyugtató. A tárgyalások után alig maradt idő a fogadónapok megtartására. Ha erre volt is lehetőség, a fogadónapon annyi panaszos jelent meg, hogy ez kizárta az üzemek látogatásának és más irányú operatív tevékenységnek a lebonyolítását. Egyébként is a legtöbb helyen – a határidők betartása miatt – nem várható, míg egy-egy községből annyi ügy érkezik, amennyi a helyszíni tárgyalás megtartását indokol-

ná. A kiszállás költségeinek fedezésére különben eléggé minimális összeg áll a bíróságok rendelkezésére.

További probléma a táskai írógépek hiánya. Lassan halad a helyszíni tárgyalás, a panaszfelvétel, ha kézírással történik a jegyzőkönyvvezetés. A bíróságok általában nem rendelkeznek táskai-írógéppel, így a bírák kiszállásaikra írógépet nem tudnak vinni. A helyi tanács sem tudja egész napra írógéppel kisegíteni a bírót.

Nagyon hátráltatják a területi bíró munkáját a közlekedési nehézségek. Számos kisebb községnek nincs vasútállomás, ezek megközelítése gépjárművel, vagy kerékpárral történik. A bíróságnak nincs gépkocsija, a bírák nagy része kerékpárral nem rendelkezik. Időnként a tanács, vagy más szervek járművét vette igénybe a bíró olyan formában, hogy amikor előbbiek kimentek a területre, ő is hozzájuk csatlakozott. Ennek a megoldásnak az a hibája, hogy az alkalmi közlekedési eszközök igénybevétele esetén a bíró kötve van a segítséget adó napirendjéhez, továbbá nincs mód arra, hogy a bíró előzetesen értesítse a község lakóit kiszállásáról. A bírák részéről felmerült az a kíváncsi, hogy a Minisztérium biztosítson minden bíróságnak egy-egy kerékpárt.

Ezen anyagi természetű problémák megoldása a költségvetési keret kibővítését jelentené. A kérdés a főkönyvelőségvezetőjének bevonásával vizsgálható meg és rendezhető.

c./ Más szervek meg nem értő magatartása

A területi bíró működését gyakran gátolják a vállalatok, üzemek, stb. vezetői abban, hogy eredményes munkát végezzen. Pl. a pápai Husüzem vezetője a dolgozókat egyáltalán nem volt hajlandó a bíró által tartandó üzemi előadásra mozgósítani. Több pécsi és komlói üzem vezetője a pártszervek közbelépése után is kitarított emellett, hogy az üzemi előadást nem tudja beütemezni. A balatonfüredi Hajógyár igazgatója nem adott engedélyt a Hajógyár területére való belépésre. Szolnok megyében egyes községi tanácselnökök zárkóztak el a területi bíró segítségétől. Hajdu-megyében több községi tanács nem volt hajlandó helyiséget biztosítani a helyszíni tárgyalások, a fogadónapok megtartására.

A B-4-237/1953. szám alatt (november 11.) a Helyi Tanácsok Titkársága már utasítást adott arra vonatkozólag, hogy a tanácsok adják meg a szükséges segítséget a bíróságnak. Egyéb szervek, vállalatok, stb. irányában is indokolt volna hasonló tartalmu utasítás kiadása.

d./ Ülnök problémák

Nincs biztosítva, hogy a helyszíni tárgyalásokon, fogadónapokon az adott helységről való ülnök vegyen részt a tárgyaláson. E kérdés megoldását az ülnökökkel való foglalkozás tárgyában készült kollegiumi előterjesztés tartalmazza.

e./ A bírák helytelen szemlélete

Több bíró a területi bíráskodásnak nem tulajdonít olyan jelentőséget, amellyel az valójában bír. Ebből következik, hogy sokan közülök nem ismerik fel a területi bíráskodás szükségességét, a szakosítás fontosságával érvelnek. A pestmegyei bíróság egyik fellebbezési tanácsának véleménye szerint "a jog egész területén működő bíró hamarabb téved, mint a specialista".

Vannak bírák, akik a területi bíráskodás elvét és alkalmazását helyesnek tartják, azonban nincsenek tisztában annak gyakorlati megvalósításával. Ezek a körülmények eredményezik azt, hogy a területi bírák működésében sok helyen nincs elég kezdeményezés, öntevékenység és lelkesedés, amely az új szervezeti forma megvalósításánál fontos előfeltétel.

A bírák megfelelő átnevelése terén a Minisztérium elhanyagolta az idevonatkozó tapasztalatok ismertetését, a területi bíráskodás hazai tapasztalatainak összegyűjtését és egy tájékoztatóban való kiadását, stb. Ezt a mulasztást annál sürgősebben pótolni kell, mert több megyei bírósági elnök kifejezetten kérte egy ilyen tájékoztató kibocsátását a végett, hogy a maga területén megvalósíthassa a máshonnan kiindult helyes kezdeményezéseket.

*

A felsorolt hibák csak az általánosabb jelentőségű problémákat ölelik fel. Ezek megoldása a területi bíráskodás megjavításának legidősebb feladata. Ezt eléréndő, a fentebb kifejtettekre figyelemmel az alábbiakat javasolom:

1./ Valamennyi bíróságon fel kell tölteni teljes egészében a megállapított létszámot. (I/2. rész a/ pont:)

Határidő: 1954. május 30. Felelős: Tné.

2./ Be kell vezetni a területi bíráskodást az előterjesztés I/2. rész a/ pontjában felsorolt bírók

Határidő: 1954. május 30. Felelős: Tné., - Gy.

3./ El kell érni, hogy a bírák szakmai képzettsége a területi bíráskodás által megkívánt minimális igényt kielégítse.

Határidő: 1954. december 31. Felelős: S., - Gy.

4./ Be kell vezetni a területi bíráskodást 1954. évi május hó 31. napjáig az előterjesztés I/2. b.-e./ pontjaiban felsorolt bíróságokon, és csak rendkívül kivételes indokolt [esetben] lehet ettől eltekinteni és halasztást adni.

Határidő: 1954. augusztus hó. Felelős: Gy.

5./ Biztosítani kell, hogy a bírák lehetőleg hosszabb ideig maradjanak ugyanannál a bíróságnál. (II/2. r. a/ pont)

6./ A területi elv szerinti működés nélkülözhetetlen eszközeinek és a takarékosági követelményeknek összhangba hozásával rendezni kell a II/2. rész b./ pont alatt említett anyagi problémákat.

Határidő: 1953. december 31. Felelős: D.

7./ A társmisztériumok megkeresése útján olyan értelmű utasítást kell kiadatni, amely a vállalatok, üzemek, stb. vezetőit arra kötelezi, hogy a területi bírónak tegyék lehetővé az üzemi látogatások megtartását. (II/2. r. c./ pont)

Határidő: 1953. december 31. Felelős: Gy.

8./ Össze kell gyűjteni a területi bíráskodás konkrét tapasztalatait és a helyes kezdeményezéseket tájékoztató formájában a bírák tudomására kell hozni. (II/2. rész f./ pont)

Határidő: 1953. december 31. Felelős: Gy.

Budapest, 1953. évi november hó 26. napján.

Dr. Gy s.k."

7. KOLLÉGIUMI ELŐTERJESZTÉS A BÍRÓI TERÜLETEK KIALAKÍTÁSÁRÓL

„IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM

Bírósági Főosztály

Készült 24 példányban

5. példány

A megyei bírósági elnökök a bírói területeknek a 10/1954⁶ számú igazságügyminiszteri utasítás szerinti felülvizsgálatát 1954 évi március hó 31 napjáig befejezték. A bíráskodási területek meghatározására vonatkozó javaslatok közül a bírósági főosztály eddig a pest megyei bíróságok területi felosztását vizsgálta meg, s az erről szóló jelentésünket Miniszter elvtárs elfogadta, javaslatunkat jóváhagyta.

Ezúttal négy megyei bírósági elnök terület felosztási javaslatát terjesztjük kollégiumi döntés elé. Mielőtt azonban a területkialakítási javaslatokat részletes vizsgálatába bocsátkoznánk, néhány általános szempontra kell rámutatni.

A.

1./ A bíráskodási területek kialakítása a legkülönbébb tényezők ésszerű összehangolását kívánja meg. E tényezők között vannak olyanok, amelyek feltétlen jellegűek, vannak viszont olyanok, amelyek érvényesítése feltételes, vagyis attól függnék, hogy a gyakorlati követelményekhez való alkalmazkodás milyen teret, ésszerű lehetőségi kört enged számukra. Nyilvánvaló, hogy az a rendelkezés, mely szerint a járásbíróság területét annyi bírói területre kell felosztani, amennyi az illető járásbíróság megállapított bírói létszáma (utasítás 1. pont /1/ bek.) - feltétlen jellegű követelmény, amennyiben az utasítás maga kimerítő felsorolással szabja meg a hivatkozott általános elv alóli kivételeket. Véleményünk szerint ilyen feltétlen jellegű tényezők továbbá: a közigazgatási egységen belüli felosztás tilalma, a bíráskodási területek olyan értelmű elszigetelése, hogy egyik terület bírója a másik terület ügyei egy részének elintézésével az állandóság jellegével nem bízható meg, stb. Ezzel szemben az arányosság, a földrajzi fekvés, a közlekedési adottságok stb. olyan tényezők, amelyek megítélésük szerint háttérbe szorulhatnak olyan mértékben, amilyen fokban mellőzésüket valamilyen feltétlen jellegű rendelkezés szükségessé teszi.

A fenti különbségtételre azért van szükség, mert a megyei bírósági elnökök javaslatainak értékelésénél hasonló szétválasztást teszünk. Ha feltétlen jellegű rendelkezés megsértését látjuk, külön kiemeljük, hogy a javaslat ellenkezik az utasítással; ha ellenben más vonatkozásban nem értünk egyet a javaslattal, ellenjavaslatunkat egyéb okra hivatkozással indokoljuk. Megállapítható, hogy az előbbi eset ritkán fordul elő.

Annál gyakrabban bíráljuk a javaslatokat a második esetben. És mert ilyenkor végeredményben a helyi adottságokat jobban ismerő megyei bírósági elnökök javaslatával szembeállítjuk a csupán térképre és a jelentésbe felhozott adatokra támaszkodó ellenjavaslatunkat.

– úgy véljük, hogy döntés előtt feltétlenül szükséges szóban is meghallgatni a javaslattevőt. (Ezért kértük, hogy a területek kialakításának kollégiumi tárgyalásán az illetékes megyei bírósági elnök is részt vegyen.)

2. A bírói területek helyes kialakításánál egyik legnagyobb nehézség az arányos elosztás biztosítása. Ebben a körben különösen az alábbiakra kell figyelemmel lenni:

a./ Az egyes bíraskodási területekre vonatkozó ügyforgalmi adatok nem eléggé megbízhatóak. Éspedig azért, mert az ügyforgalmi adatoknak a bíraskodási területek szerinti gyűjtése csak a területi bíraskodás bevezetése óta vált időszerűvé. Ilyen adatgyűjtést azonban a Központi Statisztikai Hivatal elnöke nem rendelt el és nem is engedélyezett. Egyes járásbíróságok a saját tájékozódásuk érdekében mégis készítettek erre vonatkozólag ügyforgalmi összeállításokat. Ezeket azonban nem lehet irányadóul elfogadni, mert céljuk a területi beosztás arányos előkészítésének a megkönnyítése volt, s ezek az ügyforgalmi összeállítások a bíraskodási területek menetközbeni módosításához igazodva változtak. Ilyen körülmények mellett a jelen előterjesztésben közölt ügyforgalmi adatok csak hozzávetőleges tájékozódást nyújtanak. Az arányosság vizsgálatánál emellett figyelemmel voltunk a lakosság számára s a terület gazdasági jellegére.

a./ A 10/1954. számú utasítás előírja, hogy a járásbírósági elnök számára is kell kijelölni területet. A terület nagyságának meghatározásánál azonban tekintetben kell venni a bíróság vezetésével járó elfoglaltságot. Mármost az a kérdés, hogy milyen arányban vehető számításba a járásbírósági elnök a bírói (ítélkezési) munka szempontjából. Nyilvánvaló, hogy a bíróság nagyságától függ ez az arány. Nézetünk szerint, egy 2-3 bírós járásbíróságon – s így van a legtöbb – a járásbíróság elnöke kb. 60%-os bírói munkaerőnek tekinthető. Nagyobb járásbíróságon – minő pld. a debreceni járásbíróság – ez az arány alig éri el a 10%-ot.

a.) A területi bírák megterhelése tekintetében a legkörültekintőbb eljárás mellett is szembetűnő aránytalanság jelentkezik. Járásbíróságokon belül ugyanis mód van a kiegyenlítésre, ámde a különböző járásbíróságokhoz, illetve megyei bíróságokhoz tartozó területi bírák megterhelésének arányosítása egyenlőre keresztülvihetetlen. Tudniillik a területek kialakításának alapja a bírói létszám. Ez megszabja a felosztás kulcsszámát, s a járásbíróság egészének ügyforgalma meghatározza a felosztandó munka, illetve ügyek mennyiségét. Mármost azonos kulcsszám mellett is változó az egy-egy területi bíróra eső kiosztás mennyisége aszerint, hogy milyen viszonyban áll egymással a járásbíróságok, mint egységek érkezési mennyisége. Vagyis előfordul, hogy egy megyei bíróságon belül is eltér egymástól a területi bírák megterhelése, de még szembetűnőbb ez az eljárás a különböző megyei bíróságok összehasonlításában. Pl. a derecskei járásbíróság területi bírúira havonta átlag 80 ügy jut, ezzel szemben a móri járásbíróság területi bírújára csak 41 ügy. Az ilyen aránytalanságok áthidalására csak az ügyforgalmi adatok pontos rögzítése mellett az általános létszámfelülvizsgálat befejezése után kerülhet sor. Ezeknek a körülményeknek

a figyelembevételével foglaltunk állást az arányosság – mint nem feltétlen jellegű tényező – kérdésében, s ahol attól eltér a javaslatunk, a különös indokra a megfelelő helyen esetenként hivatkozunk.

3. A közlekedési adottságok vizsgálatánál a menetrendszerű vonat-, illetve autóbuszközlekedésből indulunk ki. Arra törekedtünk, hogy az egy közlekedési vonalra eső községek lehetőleg egy bírói területet alkossanak, részben e helyiségek megközelítésének könnyebb-sége miatt, részben költségkímélés céljából is. Ismételten hangsúlyozzuk azonban, hogy ebben a kérdésben sincs helye merev szemléletnek. Az arányosságot és a közlekedési adottságokat mindig párhuzamosan vizsgáltuk és a lehetőség szerint a nagyobb ügyforgalmú terület bírójának megterhelését közlekedési szempontból előnyösebb területkialakítással igyekezzük kárpótolni.

4. Az A ügyek kérdésében elfoglalt helytelen állás-foglalásokkal kapcsolatban hivatkozunk a pestmegyei terület értékelésével foglalkozó jelentésünkre.

5. A térképek elkészítéséről meg kell említeni, hogy általában egyik sem felel meg az utasításban foglalt követelményeknek. Legjobbnak tartjuk az ezúttal érintettek közül a zalaegerszegi megyei bíróság elnöke által felterjesztett térképet, amely feltünteti a közigazgatási határokat és a közlekedési vonalakat is; hibája viszont, hogy a lélekszámra vonatkozó adatokat nem tartalmazza.

B

A területek kialakításával kapcsolatos javaslatok részletesebb értékelését az alábbiakban terjesztjük elő azzal, hogy a vonatkozó térképeket csak egy példányban tudjuk csatolni.

KÁDERKÉRDÉSEK

A megye területének bírói és fogalmazói létszáma – bele nem értve a közjegyzőket – 36 fő. Szociális összetételt vizsgálva a következő képet kapjuk:

Munkás származású:	5 bíró	1 fogalmazó
Agrárproletár	2 “	1 “
Kisparaszt	3 “	– “
Középparaszt	1 “	– “
Kisiparos, kiskeresk.	3 “	– “
Alkalmazott	4 “	1 “
Értelmiségi	9 “	5 “
Osztályidegen	1 “	– “

A bírák közül 11 bírót neveztek ki a felszabadulás után, közülük 3 Akadémiát végzett bíró van.

A bírák és fogalmazók közül 7 MDP. tag, 7 kizárt párttag, 22 pártonkívüli.

Mind a megyei, mind a járásbíróság bírái és fogalmazói szakmai és politikai felkészültségüket tekintve, feladataik ellátására jelenleg alkalmasak.

A megyei bíróság létszáma teljes, egy-egy bíróhiány van a szombathelyi, kőszegi, és szentgotthárdi járásbíróságokon. A szombathelyi járásbíróságon hiányzik egy fogalmazó.

A munkahelyétől 3 bíró, 3 közjegyző és egy fogalmazó lakik távol. W K járásbíró Szombathelyről jár ki Vasvárra.

B Gy közjegyző Vasvárról jár be Szombathelyre. Lakáscsere lehetséges volna közöttük, W K azonban nem kíván lakást változtatni. F G közjegyző Pápáról jár Sárvárra, K G közjegyző Sopronból jár át Szombathelyre. Mindkettő szeretne lakóhelyére kerülni. F S megyei bírósági tanácsvezető Kőszegről jár be Szombathelyre. Egészségi állapotára tekintettel nem kíván Szombathelyre költözni. S L sárvári járásbíró Szombathelyről jár ki Sárvárra.

A megyei bíróság területén dolgozó bírák nagyobb része mind büntető, mind polgári ügyekben megfelelő felkészültséggel és gyakorlattal rendelkezik. A különösen polgári ügyekben való gyakorlat és felkészültség hiánya észlelhető DA, OE, GG szombathelyi és WK vasvári járásbíráknál.

A bírák és fogalmazók csaknem kivétel nélkül résztvesznek politikai oktatásban. A politikai konferenciákra lelkiismeretesen felkészülnek és kellő aktivitásról tesznek tanúságot. A helyi pártszervek és konferenciavezetők kedvezően nyilatkoznak a bírák és a fogalmazók felkészültségéről és aktivitásáról.

A szakmai konferenciák színvonalasak, a résztvevők alapos felkészültségről tanúskodnak. Különösen élénken fejlődött a vitakészség, számos olyan kérdést oldottak meg így, melyekben a bírói gyakorlat nem volt egyértelmű. Az aktivitás terén különösebb hiányosság tapasztalható a fogalmazóknál, ami részben hiányos felkészültségből, félénkségből, tartózkodásból adódik, de hozzájárul az is, hogy nem vonják be őket eléggé az érdemi munkába.

Hiányossága az oktatásnak, hogy a bírák egy része a megfelelő szakmai és politikai anyagot nem tudják megfelelően a gyakorlati munkába átvinni.

A megyei bíróság bírái közül kiemelkedő jó munkát végez BJ elnökhelyettes, Bf. tanácsvezető, BJ BF tanácsstag, SzM megyei bírósági bíró, a polgári ügyekben V F és Cs G emelhetők ki.

A járásbírói vezetők közül Ó F celldömölki és H J vasvári elnökök végeznek jó munkát, megyei bíróság vezetésére is alkalmasak.

A MUNKA MEGSZERVEZÉSE

A megyei bírósághoz 7 járásbíró tartozik.

A megyei bíróságon 1 büntető, 1-1 polgári elsőfokú, egy Pf. és egy Bf. tanács működik.

A megyei bíróság elsőfokú büntetőtanácsának havi érkezése az 1953. évi átlag érkezést véve figyelembe 18 ügy. 1954. első negyedében ez a szám 11-re csökkent. A tanács vezetője F S, beosztott bírása U J. Ez a megterhelés és abban az esetben sem tekinthető komolynak, ha figyelembe vesszük, hogy a megyei bíróság előtt folyamatban lévő elsőfokú ügyek általában nagyobb terjedelműek és nagyobb jelentőségűek. Itt azonban ez sem áll fenn.

A büntető bíróság elsőfokú tanács vezetője B J, beosztott bírái Sz M és B J. Hetenként kétszer tárgyalnak. 1954 évi első negyedévi érkezés 133, 1953 évben érkezett ugyan ebben az időszakban 327 ügy. Február hónapban ennél a tanácsnál 75 ügy volt folyamatban, melyből 32-t fejeztek be. Sz M bíró 25 ítéletet, B J 2 íté-

letet szerkesztett ebben a hónapban. B J kevesebb kiosztást kap, mint megyei tanulmányi felelős, a megterhelés azonban így sem arányos.

Az elsőfokú polgári ügyeket V F tanácsvezető tárgyalja, az ügyek zömét "A" ügyek teszik ki. Február hónapban 32 ügye volt folyamatban, ebből 20 ügyet fejezett be, 13-at ítélettel, 7-et más határozattal. Ezenkívül mint a polgári fellebbviteli tanács vezetője 5 ítéletet dolgozott ki. Elsőfokú polgári ügyeket hetenként egyszer tárgyal. Havi átlag-befejezése 15-20 ügy.

A polgári fellebbviteli tanács hetenként egyszer tárgyal. Február hónapban 58 ügye volt folyamatban, melyből 26 ügyet fejezett be. A tanács vezetője V F, beosztott bírák Cs G és H Gy.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a megyei bíróság bíráinak megterhelése nem nagy, a bírói munkának feltétlenül termékenyebbnek, a befejezési arányszámoknak kedvezőbbnek kell lenni.

A járásbírók a büntető ügyekben a megyei bírósághoz hasonlóan a megterhelés nem nagy.

Az 1953. évi érkezéshez viszonyítva a járásbírók ügyforgalma jelentős mértékben csökkent. Megállapítható pl., hogy a szombathelyi járásbírók 1953. év első negyedében 471, a negyedik negyedévben 344, míg az 1954 első negyedében csupán 262 ügy érkezett. Ez a szám jóval kisebb, mint az 1953. évi negyedévi átlagérkezés, mely 413.5. Egyedül a kőszegi járásbírók éri el az 1954. évi első negyedévi érkezés az 1953. évi negyedév átlagát (ez 48 ügy).

A szombathelyi járásbírók a jelenleg betöltött bírói létszám mellett a januári és februári érkezési adatokat figyelembevéve egy bíróra összesen 33 kiosztott polgári és büntetőper esik havonta.

A legjobban megterhelt bíró ennél a járásbíróknál D A, akire 22 polgári és 27 büntető-ügy esett. A legkevesébé foglalkoztatott bíró G G, aki két hónap alatt 15 polgári és 13 büntetőügyet kapott. G elvtárs februárban 4 hetes bírói tanfolyamon volt, ez a megterhelés azonban egy hónapra is rendkívül alacsony.

A sárvári járásbíróknál 3 bíró van, a bírák megterhelése itt sem nagy. 1953. évi kiosztást figyelembevéve, egy hónapra 25 büntető és polgári per és 12 perenkívüli ügy esett egy-egy bíróra.

A kőszegi és a szentgotthárdi járásbírók a legnagyobb a megterhelés.

A kőszegi járásbírók pl. 1954. február havában 19 büntető és 43 polgári, a szentgotthárdi járásbíróknál 19 büntető és 44 polgári ügy érkezett, mindkét járásbíróknál fiatal kevés gyakorlattal rendelkező bíró van, akiknek ilyen érkezés mellett még a vezetést is el kell látni. Kezdő vezetőnek ez a megterhelés nagy, a megszervezett másodbírói létszámot ezeken a bíróságokon be kell tölteni.

A TERÜLETI BÍRÁSKODÁS

A megyei bíróságon, minthogy egy polgári és egy büntető fellebbviteli tanács van, a területi bíráskodással probléma nincs. A járásbírók a terület felosztása 1953 júniusában megtörtént. Ezt a felosztást az általunk

kiadott utasításnak megfelelően az elnök felülvizsgálat alá vette és a terület felosztására vonatkozóan térképpel ellátott javaslatot készített. Az elnök javaslatával kapcsolatban az alábbi észrevételeket tesszük:

A szombathelyi járásbíróság megállapított bírói létszáma 7, ebből 6 állás van betöltve. A javasolt bírói területek száma 4.

Az I. számú bírói terület magában foglalja Szombathely városát és 7 peremközséget. Az elnök erre a területre javasolja a szakosítás bevezetését 3 bíróval.

A terület adatai: a lakosság száma 65.000, a büntetőérkezés havi átlaga 71, a polgári érkezés havi átlaga 70, a polgári perek számában az "A" ügyek is szerepelnek.

A II. számú bírói terület magában foglalja Acsád, Bükk, Csepreg, Meszlen, Salköveskút, Vasszilvagy, Vassurány és Vasasszonyfa községeket. A lakosság száma: 11.562 fő, havi kiosztás átlaga 28. A járásbírói elnök számára kijelölt terület. (A térképen VI/4-el jelölve.)

A III. számú bírói terület magában foglalja Bucsu, Dozmad, Felsőcsatár, Horvátlövő, Narda, Pornaóapáti, Sé, Söpte, Torony és Vaskeresztes községeket. A lakosság száma: 6517. A havi kiosztás átlaga 25 ügy. Valamennyi községnek vasúti és autóbussz összeköttetése van a járásbírói székhelyével. (A térképen VI/5-el jelölve.)

A IV. számú bírói terület magában foglalja Balogunyom, Bozzai, Kisunyom, Csempezkopács, Ják, Nemesböd, Sorokpolány, Szentpéterfa, Tanakajd, Táplánfa, Vasszécsény, Vat, Vép és Zana községeket. A lakosság száma: 18.485. A havi kiosztás átlaga 13. Zana, Vát és Nemesböd községek kivételével vasút és autóbussz összeköttetése van a bíróság székhelyével. (A térképen VI/6-al jelölve.)

Az egész járás területére eső ügyforgalomra figyelemmel javasoljuk a bírói létszámnak 5 főre való csökkentését.

5 bírói létszám mellett az alábbiak szerint javasoljuk a területfelosztást:

Szombathely és a peremközségek képezzenek egy bírói területet, melyen 2 bíró beállításával szakosított formában kellene megszervezni a területi bíróságot. Egyik bíró büntető, a másik polgári ügyeket tárgyalna. A polgári ügyek közül kiveendők az "A" ügyek.

A járásbírói elnök részére meg kellene hagyni a jelenlegi területét (térképen VI/4-el jelölve): II. sz. bírói terület), azzal, hogy az "A" ügyeket is a járásbírói elnök lássa el.

A járás megmaradó területét a földrajzi fekvés és a közlekedés adottságaira figyelemmel észak, dél irányban két részre kell osztani a nyugati részre esne a térképen VI/5-el jelzett terület, valamint ehhez a területhez csatolandó Nárái, Ják és Szentpéterfa községek.

A keleti bírói területet képezné a IV. számú bírói terület, a fentebb említett 3 község kivételével és ez a bíró tárgyalná a fiatalok ügyeit.

A körmendi járásbírói elnök megállapított létszáma 2, betöltve 2, a bírói területek száma 2.

Az I. számú bírói területét a térképen a II/1-el jelölve, a lakosság száma 10,386. Havi ügykiosztás 33. Csak

Egyházasdarócnak van vasúti összeköttetése, a járási székhellyel, a többi községnek sem autóbussz, sem vasúti összeköttetés nincs. A járásbírói elnök részére fenntartott terület.

A II. számú bírói terület a térképen II/2-el van jelölve. A lakosság száma: 22.930. Havi ügyérkezés átlaga 44. Pinkamindszent, Magyarnádalja, Horvátnádalja, és Nádasdnak közvetlen, Pankász és Nagyrákos községeknek Zalalövön való átszállással van vasúti összeköttetése a járási székhellyel. A többi községnek sem autóbussz, sem vasúti összeköttetése nincs.

A földrajzi fekvés szempontjából nem helyes az elosztás, mert a II. sz. bírói terület kétféle van szakítva. Javasoljuk ezért Pinkamindszent, Döröske, Döbörhegy és Szarvaskend községeknek az I. számú bírói területhez, – Katafa, Hegyhátsál, Halastó, Hegyháthódász és Szöcsi községeknek a II. számú területhez való csatolását.

A vasvári járásbírói elnök megállapított bírói létszáma 2, betöltve 2. A bírói területek száma 2.

Az I. számú terület (a térképen IV/1-el jelölve) lakosság száma: 11.315. Havi ügykiosztás átlaga 36. Csak püspökmolnári községnek van vasúti összeköttetése a járási székhellyel. A járásbírói elnök számára kijelölt terület.

A II. számú bírói terület (A térképen IV/2 számmal jelölve). A lakosság száma: 20.023. A havi ügykiosztás átlaga 58. Sorkifalud, Oszkó, Pácsony és Györvár községeknek van közvetlen vasúti összeköttetése a járási székhellyel, a többi községeknek sem autóbussz, sem vasúti összeköttetése nincs.

A földrajzi fekvés szempontjából helytelennek tartjuk a felosztást. Javasoljuk ezért Sorkifalud, Sorkikápolna, Nemeskolta, Gutatótós, Egervölgy és Szemenye községeknek az I. számú területhez csatolását azzal, hogy a II. sz. bírói területet kell kijelölni a járásbírói elnök részére.

A sárvári járásbírói elnökének jelenlegi felosztása helyes. Javasoljuk azonban a bírói létszámnak 2 főben való megállapítását. Két bíró esetén javasoljuk a járás területét a Budapest-szombathelyi vasútvonallal észak-déli irányban kettéosztani azzal, hogy a kisebb ügyforgalmi terület legyen a járásbírói elnök területe.

A megyei bíróság elnökének javaslatával egyébként egyetértek, azzal a megjegyzéssel, hogy a szombathelyi járásbírói elnök területére adott felosztási terv a 10/1954. számú utasításnak nem felel meg, mert a megállapított 7-es bírói létszám helyett csak 6 bíróval számolt.

Azoknál a járásbírói elnökknél, amelyeknél a területi bíróságot bevezethető volt, a területi bíró felvette a kapcsolatot a helyi szervekkel, a helyi szervek vezetői jogi kérdésekben sok esetben fordultak tanácsért a területi bírósághoz. Nagyrésztben megismerték területük sajátosságait, problémáit és dolgozóit. Több alkalommal tartottak tárgyalást a területen, melyet fogadónapokkal kötöttek egybe. Előadásokat tartottak termelőszövetkezetekben, állami gazdaságokban és üzemeket látogattak. A járási szervek a területi bírósággal működésével megelégedve és további támogatást helyeztek kilátásba a bíróságra számára.

A BÍRÓSÁGOK ÉRDEMI MUNKÁJÁNAK VIZSGÁLATA

Mint a megye általános jellemzésénél már utalás történt arra, hogy a kormányprogramot megelőző időben a területen baloldali túlzás és gyakori törvénytörés volt tapasztalható, ugyanez megállapítható a bíróságok ítélezésére vonatkozóan. Sok esetben előfordult, hogy a bíróságok bűnösség nélkül ítélték el embereket. Maga a vádemelés ténye csaknem egyenlő volt a bűnösség megállapításával. Nem vizsgálták az ügyekben, hogy a cselekmény elkövetésénél milyen külső, a vádlott akaratától független körülmények játszottak közre. Ezt az időszakot jellemezte a konkrét ügyekben való illetéktelen beavatkozás is.

A bíróságok munkájában a kormányprogram után változás következett be. A törvényesség megszilárdult, az ítélezés színvonala emelkedett, az irányítás egységesebb, szervezettebb lett.

Eredményesen felvették a harcot az ítélezésbe való illetéktelen hagyatkozással szemben. A bírák nagyobb önállóságra tettek szert. Igyekeztek az ítélezés során az eset összes körülményeire figyelemmel a dolgozók érdekeinek megfelelően törvények szem előtt tartásával minden káros külső behatástól függetlenül ítélni.

Csökkenett a kevésbé megalapozott bizonyítékok alapján való elítélések száma. Nagyobb gondot fordítanak a tényállások kellő tisztázására, s a helyesen megállapított tényállás alapján foglalnak állást a vádlott bűnössége, vagy nem bűnössége tekintetében. Kedvező jelenség, hogy csökkent a felmentések száma, mely az országos felmentések átlagánál minden ügycsoportban alacsonyabb. (Lásd a statisztikai táblát).

A határidőket betartják, az ügyek nagy százalékát egy hónap alatt befejezik. 1953. évben pl. 1903 személlyel szemben hoztak ítéletet, 1447 esetben egy hónapon alul befejezték az ügyet. Az egy hónapon aluli befejezettek aránya kedvezőbb az országos átlagnál. Ez a szám 1953. évben országosan 62,9% volt, a megye területén 76%. Kétségtelen, hogy ez az arány kedvezőbb is lehetne figyelemmel arra, hogy a bírák megterhelése nem nagy.

A hátralék feldolgozása tekintetében országos viszonylatban is a legjobb eredményt érték el. 1953. december 31.-i állapotot figyelembevéve, a büntető fellebbviteli tanács hátraléka heti 1.1, az elsőfokú büntetőtanács hátraléka 3.7 heti a járásbíróságoknál a büntető hátralék 2.1 heti érkezésnek felel meg. Ugyanez a helyzet a polgári ügyekben.

Javult a felekkel való bánásmód és a tárgyalásvezetés színvonala. A bírák az ügyek tárgyalására jól felkészülnek. A felekhez feltett kérdéseik lényegbevágóak, az ügy körülményeinek tisztázását célozzák. A nagyobb ügyeket kijegyzetelik. A tárgyalást perrendszerűen vezetik, a fegyelem fenntartására gondot fordítanak, a felekkel udvariasan, megfelelő modorban beszélnek, de szem előtt tartják a bíróság tekintélyének megóvását is. A védelem szabadságára a törvényes kereteken belül gondot fordítanak. Az ítélethozatalt megelőző zárt tanácskozások nem nyúlnak el, az ügyel arányban állnak.

Az ítélethirdetés magasabb színvonalú, tartalmasabb,

mint ahogyan az írásbafoglalt ítéletek azt mutatják. Jobban kidomborodik nevelő hatásuk és meggyőző erejük.

A büntető fellebbviteli tanács a kormányprogram megvalósítása érdekében egységes gyakorlat kialakítása céljából helyes irányítást adott a járásbíróságoknak. Az irányítást elsősorban az ítélezés során, a konkrét ügyekben hozott döntéseken keresztül végezték. Emellett azonban a büntető és a polgári fellebbviteli tanács egyes tagjai a járásbíróságoknál megvizsgálta az egyes ügycsoportokat. A vizsgálat során tapasztalt hiányosságokat felfedték, a vizsgálatról összefoglaló értékelést készítettek és azt a megyei bíróság elnöke valamennyi járásbíróság részére megküldötte. Ebben a módszerben felismerhetők a kollégiumok működésének körvonalai. A fellebbviteli tanácsok ítélezése magas színvonalon áll.

A fenti eredmények mellett azonban igen komoly hiányosságok tapasztalhatók a bíróságok munkájában. A fejlődés korántsem kielégítő.

A megyei bíróság büntető fellebbviteli tanácsának munkájában is tapasztalhatók eseti hiányosságok, melyek kihatásaiban komoly következményekkel járhatnak.

Nem adott pl. helyes útmutatást a fellebbviteli tanács az osztályhelyzet megállapítása tekintetében, pedig a járásbíróságok ezt várták, sőt a márciusi hivatali értekezleten a Bf. tanács emiatt bírálatot is kapott. Ezen a téren szükség volt az irányításra, mert a járásbíróságok helytelenül állapították meg több esetben a vádlottak osztályhelyzetét, vagy a vádlott foglalkozását vették alapul az osztályhelyzet megállapításánál, vagy hibás elvi alapon állva, a régi kuláklisból indultak ki. – A Bf. tanács ezeket a hibákat figyelmen kívül hagyta.

Helytelen döntést hozott a fellebbviteli tanács a hatóság tagjai elleni erőszak büntetésének minősítésénél, a felfüggesztés, a pénzmellékbüntetés kiszabása, a megítélt polgári igény előzetes végrehajthatóságának kimondása, az enyhítő körülmények mérlegelése kérdésében.

A területen a legkirívóbb jelenség, hogy míg a megyei bíróság büntető fellebbviteli tanácsának ítélezése színvonalas, addig a járásbíróságok ítélezése messze elmarad a fellebbviteli tanácsok munkájának színvonalától és a fejlődésük sokkal lassúbb. Megállapítható, hogy a járásbírák egy része, ha meg is értette a kormányprogramot, annak célkitűzéseit, elveit nem tudják helyesen és következetesen átvinni a bírói munkába.

Az ítélezésben sablonosság tapasztalható a büntetés kiszabásánál, az ítéletek indoklásánál, a társadalmi veszélyesség és a bűnösségi körülmények mérlegelésénél, még mindig előfordul a bűnösség nélküli elítélés.

A büntetés kiszabásánál legszembetűnőbb a felfüggesztések igen magas száma. Közvetlenül a kormányprogramot megelőző 1953. második negyedévben a felfüggesztések arányszáma 39.6% volt. Ugyanennek az évnek a negyedik negyedében ez a szám 50.3-re ugrott fel. Az országos átlag ugyanebben az időszakban 36.9 illetve 45% volt. 1954. február hónapban az összes elítéltekkel szemben kiszabott szabadságvesztés büntetések 46.4%-át felfüggesztették fel. A leggyakrabban előforduló bűncselek-

ménycsoportban a társadalmi tulajdon elleni büntetteknel a felfüggesztések arányszáma 51.7%-ra ugrott. Március hónapban tapasztalható javulás e téren, mert március hónapban a kiszabott büntetéseknél csak 16.2%-át függesztették fel, de a társadalmi tulajdon elleni büntetteknel még mindig 28.3% a felfüggesztés aránya.

Ennek okai:

a) A járásbírók a felfüggesztés tekintetében hibás elvi alapon állnak. Úgy látják, hogy csak a felfüggesztett börtönnek van nevelő hatása és nem vesznek tudomást a törvénynek intenciójáról, mely szerint a felfüggesztés csak kivételes esetben alkalmazható.

b) A járási ügyész a törvénytörő felfüggesztéseket sem fellebbezi meg. Így azok elsőfokon jogerőre emelkednek.

c) Igen sok jelentéktelen ügy kerül a bíróság elé.

d) Nem ismerték fel a javító-nevelő munka alkalmazhatóságának lehetőségét s még akkor sem alkalmazták, ha ennek előfeltételei fennforognak. Úgy tekintették a javító-nevelő munkát, hogy az hosszabb részletfizetési kedvezménnyel kiszabott nagyobb súlyú pénzbüntetés.

A pénzmellékbüntetések kiszabásánál nem tartják szem előtt a Btk. 35.§-ának rendelkezését. Leggyakrabban a felfüggesztett börtönbüntetések mellett alkalmazták. Ennek a kérdésnek a megbeszélésénél B elvtárs felvetette, hogy még 1951-ben kaptak a minisztériumtól utasítást, azóta az országos gyakorlat ennek megfelelően alakult, más gyakorlatról, vagy utasításról tudomásuk nincs. Nem ismerték fel a kormányprogram után a bíróságoknak a törvénynek megfelelő gyakorlatot kell kialakítani, de a minisztérium sem gondolt időben arra, hogy felügyeleti tájékoztató kiadásával segítséget adjon a bíróságoknak.

A járásbírók ítéleteinek írásbeli indoklása nem meggyőző. Sokszor a törvény által kötelezően előírt adatokat sem tartalmazzák, megelégszenek azzal, hogy szűkszavúan rögzítik a tényállást, felemlítik sablonosan a súlyosító és enyhítő körülményeket, de a cselekmény jogi minősítése gyakran elmarad. Nem állapítható meg az indoklás alapján, hogy a bíróság hogyan mérlegelte a bizonyítékokat, miért vette bizonyítottnak a vádlott bűnösségét, miért nem fogadta el a vádlott védekezését. Helytelenül értékeli a társadalmi veszélyességét.

Nem nézik annak fokát és tartalmát, formálisan utalnak rá, hogy a cselekmény veszélyes a társadalomra, ezért a vádlottat meg kellett büntetni.

A büntetési tételek a leggyakrabban előforduló bűncselekményeknél a törvényi minimumot közelítik meg, sok esetben a törvényi minimum alatt vannak. Mechanikusan, sokszor törvénytörő módon alkalmazzák a Btk. 51.§-át.

Hiányos az előkészítés. Az előkészítés hiányosságai mind az ügyészi, mind a bírói munkában egyaránt felismerhetők.

Ügyészi hibaként jelentkezik a meg nem alapozott vádemelés, a vádlottak védekezésének és a védelem tanúinak figyelmen kívül hagyása. Sok esetben felmentéshez, oppurtinista, enyhe ítélet kiszabásához, vagy jobb esetben vádelejtéshez vezet.

A bírák a tárgyalás kitűzése előtt nem tanulmányozták alaposan a nyomozati anyagot, így nem is tudják, hogy az ügy helyes eldöntéséhez milyen körülmények tisztázása válik szükségessé. Sablonosan a vádiratban megjelölt tanúkat idézik. Ezért kell sok esetben a tárgyaláson elrendelni bizonyítást annak ellenére, hogy sok körülményre vonatkozóan már a nyomozati anyagból is tudomást szerezhetne a bíró.

ÖSSZEFOGLALVA

Az ítélezés színvonala emelkedett, a törvényesség megszilárdult, az irányítás egységesebb, szervezettebb lett. Kezdenek kibontakozni a kollégiumok munkájának a körvonalai.

Az eredmények nem kielégítőek. A fejlődés elsősorban a megyei bíróság munkájában tapasztalható, míg a járásbíróknál, melyek előtt az ügyek nagyobb része folyik, melyeknek munkája nagyobb területet ölel fel és a dolgozók nagyobb tömegét érinti, csak jelei vannak a fejlődésnek, munkájuk messze elmarad a megyei bíróság munkájától és a már joggal megkövetelhető színvonalától.

Ennek okait abban látjuk, hogy a bírák nagy része, ha meg is értette a kormányprogramot, annak célkitűzéseit, elveit nem tudják következetesen és helyesen felhasználni a gyakorlati bírói munkában.

Helytelen az ügyészség és a bíróság közötti kapcsolat. A bíró nem adja vissza a rosszul előkészített ügyet, az ügyész nem fellebbezi meg a rossz ítéletet.

A megyei bíróság elnöke nem ismerte fel kellő időben a hibák kijavításának helyes módszerét.

Nem foglalkoznak rendszeresen a gyengébb felkészültségű bírákkal, nem nyújtanak kellő segítséget nekik.

Több bíró szakmai és politikai felkészültsége sem kielégítő, sok esetben felületesség, hanyagság is hozzájárul a hibák előidézéséhez."

8. AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTERNEK AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTERIUM KOLLÉGIUMA 1954. ÁPRILIS 20.-ÁN TARTOTT ÜLÉSÉN HOZOTT 17/1954. IG. KOLL. SZÁMÚ HATÁROZATA⁷

„Beszámoló a bírói területek kialakításáról. / 2. napirendi pont/.

Előadó: Gy elvtárs

A Kollégium az előterjesztés tárgyalása alapján a következőket határozza:

A területi bíráskodás megszilárdításáról és fejlesztéséről szóló 10/1954. számú utasítást /a továbbiakban Utasítás/ változatlanul érvényben kell tartani. Az utasítás végrehajtásában azonban bizonyos átmeneti rendszabályokat kell alkalmazni. Ezeket az átmeneti rendszabályokat kiegészítő instrukció formájában valamennyi megyei bíróság elnöke részére ki kell adni.

Felelős: Gy elvtárs

Határidő: 1954. V. 20.

Az instrukcióban a következőkre kell kitérni:

a./ Az állandó bírói területeket az Utasításban lefektetett alapelveknek megfelelően kell meghatározni és jóváhagyni. A jóváhagyott bírói területeket rá kell vezetni a község határos térkép hivatalos igazságügyi példányára és ebben a formájában véglegessé és kötelezővé kell tenni.

a.) Felhatalmazást kell adni a megyei bíróságok elnökei részére arra vonatkozóan, hogy a jövő év közepéig (június 30-ig) saját maguk végrehajthassanak területeikön kisebb kiigazításokat. A megyei bíróságok elnökei – az időközben szerzett tapasztalatok alapján – ennek megfelelően tegyék meg módosító javaslatukat a bírói terület végleges kialakítására. Ennek megtörténte után a területet már csak miniszteri jóváhagyással lehet megváltoztatni.

a.) Felhatalmazást kell adni arra vonatkozólag, hogy a megyei bíróság elnöke az egyenként kialakított bírói területeket párosával összekapcsolhassa. Ez az összekapcsolás azonban általában nem jár szakmegosztással, kivéve azokat az eseteket, amikor a kérdéses terület bírójának szakmai képzettsége kizárja azt, hogy a terület általános bírója legyen.

A fellebbviteli tanácsok területhez kötését nem kell feltétlenül megvalósítani.

Az instrukcióban körvonalaiban meg kell határozni azt, hogy a területi elv érvényesítésével kapcsolatban milyen területi feladatok állnak a bírák előtt. Ennek keretében utalni kell a bírák társadalmi tevékenységére is.

A termelési szerződéseket nem kell az "A" ügyekhez sorolni, hanem csak a közületek egymásközi ügyeit.

A káderproblémák tekintetében a Kollégium álláspontja az, hogy elsősorban a városi bíróságokra kell az új kádereket beosztani. Az új káderek beosztását a büntető és a polgári szakon belül változtatni kell. A szükségnek megfelelően azonban – a helyi viszonyok figyelembevételével – a megürült vidéki helyekre is kell akadémistákat küldeni, nem szabad tehát olyan gyakorlatnak kialakulni, mintha kizárólag a városi bíróság lenne megfelelő gyakorló hely az új káderek számára.

Az új járásbíróságok kérdése nem időszerű. A legkritikusabb helyeket, ahol területváltoztatásra lenne szükség – ezek Polgár, Csenger, Sarkad és Putnok – meg kell vizsgálni és ezeken a helyeken a külön járásbíróságoknak a jövő évben történő megszervezését elő kell készíteni.

Felelős: Gy elvtárs. Határidő: 1954. X. 31.
Budapest, 1954. április 26.

Erdei Ferenc s.k."

9. A SZOVJET JOG- ÉS IGAZSÁGÜGYI RENDSZER UTMUTÁSAINAK FELHASZNÁLÁSA A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁGBAN

„A magyar népköztársaság jogrendszerének fejlődésével kapcsolatban bizonyára érdekelnek a szovjet elvtársakat azok az általánosabb elvi kérdések is, amelyek ezzel kapcsolatban felmerülnek, azonban ilyen vonat-

kozásban nem rendelkezem azokkal az előfeltételekkel, amelyek szükségesek lennének a megfelelő tájékoztatáshoz. Éppen ezért előadásomban nem a mi jogrendszerünk szocialista fejlesztésével kapcsolatos elméleti kérdéseket vetem fel, hanem azoknak az igazságügyi szervezeti és jogalkotási kérdéseknek az ismertetésére kell szorítkoznom, amelyek a gyakorlatban jelentkeznek, e tekintetben sem érintve az államjog és államigazgatás problémáit. Ugy gondolom azonban, hogy ezirányú tapasztalataink, illetve e téren jelentkező problémáink szintén számot tarthatnak a szovjet jogászok érdeklődésére.

Bevezetőül szükségesnek tartom jogrendszerünk fejlődésének néhány legfontosabb mozzanatára utalni. Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy népi demokratikus fejlődésünk útján jogrendszerünk és igazságügyi szervezetünk fejlődése némileg sajátos volt, annyiban, hogy általában lassabban követte a proletárdiktatura funkcióját teljesítő népi demokratikus államhatalom kialakulását és megszilárdulását, mint a legtöbb más népi demokráciában. A mi jogrendszerünknek ez a sajátossága néhány előnnyel és néhány hátránnyal jár, amit azonban itt nem kívánok részletezni.

Az 1953. évi júniusi Központi Vezetőség határozatok illetve júliusi kormányprogramok igazságügyi szervezetünk és jogszabályaink nagyrészt nem alakultak át gyökeresen, nem történt meg a réginek ujjal való felváltása. Ennek ellenére igen jelentős és éppen a népi demokratikus államhatalom és a szocialista építés szempontjából döntő lépések történtek.

1953-ig a bírósági szervezetben csak részleges változások következtek be és nem történt meg az önálló ügyészség kiépítése sem. E téren a legdöntőbb előrehaladás az volt, hogy bevezettük a népi ülnökök rendszerét és ma Magyarországon is minden bírói határozatot szakbírókból és népi ülnökökből álló tanács hozza. Ugyancsak részleges mint az egész igazságszolgáltatás rendszerében.

Egyéb jogszabályok vonatkozásában már nagyobb szabású volt a változás. Mindenek előtt néhány új büntető jogszabályt hoztunk (a terv védelme, a közellátás elleni bűncselekmények büntetése és általában a népellenes és állam ellenes cselekmények új büntető jogszabályai), megalkottuk abban az új büntetőjog általános részét, továbbá két területen új kodex született; a munka törvénykönyve és a családjogi törvény.

1953. június óta nagyobb arányú, gyökeresebb változások történtek jogrendszerünkben és igazságszolgáltatásunk szervezetében. Ezek a nagyobb szabású jogalkotások azzal jellemezhetők, hogy népköztársaságunk alkotmányán alapulnak és annak részleteiben való realizálását jelentik. Jogrendszerünk fejlesztésének ezek a nagyobb lépései a következők:

1953. júliusban létrehoztuk az önálló ügyészi szervezetét. Ez év januárjában törvényt hozott az országgyűlés a bírósági szervezetről, mely szintén a szovjet bírósági szervezeten alapul, azonban figyelembe veszi országunk sajátos viszonyait. Ugyancsak elkészült a büntető eljárás és a polgári eljárás szabályainak a lényeges módosítása, megfelelően az új ügyészi szervezet és

a bírósági szervezet követelményeinek. Ez a két jelentős eljárási jogszabály most van jóváhagyás alatt. Végül ugyancsak elkészült és most van jóváhagyás alatt a magyar jogrendszer sajátos intézményének a kihágási rendszernek a megszüntetése.

Egyidejűleg a Párt Politikai Bizottsága és a Minisztertanács elhatározása alapján nagyszabású kodifikációs munka kezdődött, amely ez év végére nyer befejezést. Jelenleg teljes ütemben folyik az új büntető törvénykönyv, polgári jogi törvénykönyv és a földjogi törvények kodifikálása.

Ezek a főbb jellemzői népi demokratikus jogrendszerünk fejlődésének és ezzel kapcsolatban részletesebben igazságügyi szervezetünknek, valamint új jogalkotásainknak néhány figyelemreméltó problémájával szeretném megismertetni az elvtársakat.

I.

Igazságügyi szervezetünk lényegében 1953. július óta lépett határozottan arra az útra, amit a szovjet igazságügyi szervezet mutatott. Ennél fogva tapasztalataink még kevesek, azonban már alkalmasak arra, hogy értékelhessük ezeket.

Az önálló ügyészség megszervezése – amihez Nyikolaj Mihajlovics Ricskov elvtárs különösen sok és közvetlen segítséget nyújtott – kialakultnak és megszilárdultnak mondható. A kezdeti szervezési nehézségek és a feladatkör teljesen új jellege ellenére önálló ügyészségünk már nagyjában-egészében ellátja azokat a feladatokat, amelyeket a létrehozott törvény eléje állított. Legkevesebb a probléma a bíróságok működésének a törvényessége feletti felügyelet, valamint a büntetés végrehajtási felügyelet terén, miután ilyen funkciókat ügyészségünk már korábban is ellátott. Több és nagyobb kezdeti nehézségek vannak azonban az általános törvényességi felügyelet terén, ami ügyészségünknek teljesen új feladata és állami szerveink számára is szokatlan még az ellenőrzésnek ez a módja. Megállapítható azonban, hogy különösen a járásokban /rajon/ máris jelentős eredményeket ért el az ügyészség a törvényesség megszilárdítása terén.

Bírósági szerveinket az új bírósági törvény teljesen a szovjet szervezetnek megfelelő módon alakította ki, azonban ennek a bírósági szervezetnek a kialakítása nem egyszerre, hanem fokozatosan történik meg. Jelenleg nem illeszkednek még be az egységes igazságügyi szervezetekbe a katonai bíróságok és még nem működnek a közlekedési bíróságok. Teljesen az új törvény alapján működik már a legfelsőbb bíróság és etéren rendkívül jó tapasztalatokat szereztünk. A legfelsőbb bíróság elvi irányítása rendkívül jótékonyan érezteti a hatását a bírói gyakorlatban, eképpen jogszabályaink sok elavultsága folytán számos olyan elvi módosítást is hoz, amely iránymutató a bíróságok számára.

Különösebb problémák nélkül folyik az új törvény gyakorlati megvalósítása a megyei bíróságok keretében is. Itt kiemelkedő jelentőségűnek mutatkozik a büntetőjogi és polgári jogi kollégiumok megalkotása.

Az új bírósági törvény megvalósításával kapcsolat-

ban két bonyolult kérdés merül fel. Az egyik a vidéki bíróságok kérdése, a másik az igazságügyminisztériumi felügyelet, illetve irányítás kérdése. A magyar bíróságok történeli fejlődése folytán nálunk nem a szovjet típusú népbíróságok alakultak ki, hanem járási bíróságok. Ez azt jelenti, hogy egy járásnak /rajon/ egyetlen járásbírósága van, amely a járás nagyságához mérten több bíróból áll (2-20-ig). A járásbíróságok korábbi szervezete az volt, hogy a bírák szakokra elkülönítve működtek, a járás egész területére kiterjedő illetékességgel. Szemelőtt tartva a szovjet népbíróságoknak azt az elvét, hogy a bírának egy meghatározott területen kell működnie, amelyet részletesen és jól kell ismernie ahonnan a dolgozók köréből választott bírák hatékony résztvevők lehetnek a bíróság tevékenységében, mi is megvalósítottuk a járásbíróságok kerületén belül minden bíró számára a külön bírói területet, amelyen egyszemélyben látja el mind a büntető, mind a polgári ítélezést. Tekintettel azonban a korábbi helyzetre, átmenetileg néhány szükségmegoldást kellett alkalmaznunk. Egyik az, hogy városokban, illetve Budapest kerületeiben a városi (kerületi) bíróság bírói az egész igazsági területre illetékesek és ezen belül szakokra különítve működnek. A másik pedig az, hogy falusi területen két ilyen bírói területet összekapcsoltunk, hogy a két területen belül lehetőség legyen különböző képzettségű bírák kiegészítő együttműködésére.

Másik komoly az igazságügyminisztériumi felügyelet, illetve irányítás ellátása a minisztérium részéről. A Szovjetunió igazságügyi igazgatóságához hasonló szerveink nekünk nincsenek és megyeink kis területe, valamint az államigazgatási területek várható rendezése folytán ilyenre rövidesen sor nem kerülhet. Ez a helyzet elkerülhetetlenné teszi az igazságügyminisztérium közvetlen irányító tevékenységét a bíróságok felett a helyi bíróság elnökén keresztül. Ilyen módon a mi magyar bíróságaink elnöke egyszemélyben olyan funkciót tölt be, amit a Szovjetunióban az oblaszt bíróságnak az elnöke és ugyan azon terület igazságügyi igazgatójának a vezetője. Ez azzal a következménnyel jár, hogy a bírósági elnököt az igazságügyminiszter a bírói igazgatás kérdéseiben közvetlen utasítja, míg a bírói tevékenység egyéb vonatkozásaiban csak a törvényes felügyeletet látja el felette. A mi viszonyaink között a bírósági elnök személye sajátos funkciókat egyesít magában, ami eltérő a szovjet rendszertől. Egyszemélyben az igazgatási vezetői szerepet és ítélezés elvi irányító szerepet tölti be. Kétségtelen, hogy ilyen feladatok együttes ellátása nehézséget jelent mind az elnökök, mind az igazságügyi minisztérium számára, figyelembe véve azt is, hogy bíróink egy része felszabadulásunk előtti bíró, kisebb része pedig még kevés tapasztalattal rendelkező új káder.

II.

Jogalkotási kérdéseinket illetően részben beszélni szeretnék egy teljesen új kodexünknek a tapasztalatairól és a most folyó jogalkotási munka során felmerülő problémákról.

Családjogi törvényünket 1951-ben hoztunk és 1952. január 1. óta van gyakorlatban. Ez a törvény meglehetősen pontossággal átvette a szovjet családjog rendszerét, intézményeit és szabályait. Bizonyára érdekli az elvtársakat, hogy alkalmazása körül milyen tapasztalataink vannak.

A legnagyobb probléma a házassági bontóperek kérdése. E téren bíránk még ma is küzdenek azzal a nehézséggel, hogy a régi magyar törvény relatív és abszolút bontókok taxatív felsorolása helyett most az új családjog egyetlen általános utmutatása alapján kell bontó határozatot hozniok, vagy a házasság felbontását elutasítaniok. Ennek az a következménye, hogy még mindig nem szilárdult meg eléggé a gyakorlat, bár igen jelentős a fejlődés. Figyelemreméltó, hogy a beadott bontó keresetek 93%-ában bíróságaink kimondják a válást. Rendkívül nehezen tölti be hivatását az előkészítő eljárás. Az előkészítő eljárást végző elsőfokú bíróság általában céltalannak tartja a felek meghallgatását és a bíróság általános véleménye az, hogy az előkészítő eljárás nem éri el a célját.

A családjoggal kapcsolatban nagy probléma a gyermektartásdíj megítélése. A mi szabályaink szerint egy gyermek esetén legalább 20, két gyermek esetén legalább 40%-a a keresetnek. A korábbi gyakorlat etéren az volt, hogy lényegesen kisebb gyermektartást díjat ítélt meg bíróságaink és általános bírói álláspont volt, hogy a törvényben megállapított százalékok magasak és sok esetben arra vezetnek, hogy a tartásra kötelezett egyéb családi kötelezettségeinek nem tud eleget tenni, illetve olykor saját eltartását is veszélyezteti.

Új büntető törvénykönyvünk kodifikálásával kapcsolatban négy probléma foglalkoztatja különösen a kodifikátorokat. Élénk vita folyik arról, hogy a népgazdasági terv elleni büncselekmények milyen esetben és milyen súlyosan büntetendők, miután jelenleg érvényes jogszabályaink szerint igen széleskörű és sok túlzásra alkalmat adó büntető szakíót alkalmazunk. Komoly viták folynak a magzatelhajtás büntetése körül, különösen abban a vonatkozásban, hogy milyen minősítő körülmények azok, amelyek esetében súlyosabb büntetést kell kiszabni és hogy ennek mi legyen a felső határa. Ugyancsak sok kérdés szorul tisztázásra a hivatalos személy meghatározása körül. A probléma onnan ered, hogy jelenlegi szabályaink szerint a termelészövetkezeti vezetők is hivatalos személyt megillető büntetőjogi védelemben részesülnek, illetve felelősséggel tartoznak. Végül a legbonyolultabb kérdés a büntetési rendszer problémája abban a vonatkozásban, hogy milyen típusú tényállásokat alkosson és a büntető tételek milyen alsó és felső határok között mozogjanak.

Jegyzetek

* A források adalékul szolgálnak a Jogtörténeti Szemle 2005/3. számában megjelent tanulmányhoz.

¹ L MOL (Magyar Országos Levéltár) M-KS-276.f.56.cs.3.öe. Külön jelzete: K/11/612/95. 121. p.

² L MOL M-KS-276.f.96 cs. 9/2 öe. 382. p.

A polgári jogi kodifikációnak a legnagyobb problémája a tulajdonjog helyes kodifikálása, tekintettel a népi demokrácia viszonyai között létező állami tulajdonra, szövetkezeti tulajdonra, személyi tulajdonra és kizsákmányoláson alapuló magántulajdonra. További igen nehéz kérdést jelent a szerződések új típusainak a kodifikálása (tervezési, beruházási szerződés, gépállomási szerződés, stb.) Végül a jogi személy problémája különösen vitatott, részben abban a vonatkozásban, hogy az állami szervek jogi személyisége hogyan jelentkezik, másrészt pedig, hogy a különböző típusú szövetkezetek jogi személyisége hogyan alakítandó ki helyesen.

A földjog kodifikálása kétségtelenül a legnehezebb, tekintettel a földdel kapcsolatban fennálló átmeneti viszonyokra. Kodifikálásunk jelenleg azon az uton halad, hogy feldolgozza az állami földtulajdon és az ezen alapuló földhasználat jogviszonyait, teljesen a szovjet földjog alapján és emellett külön szabályozza a magántulajdonban álló föld jogviszonyait, a polgári jogi törvénykönyvben lefektetett elveknek megfelelően. Emellett külön szükség van arra, hogy a termelészövetkezeti földhasználat jogszabályait is kidolgozzák, figyelemmel arra, hogy a termelészövetkezetek által használt föld részben a tagok magántulajdonában áll, részben ingyenes és korlátozás nélküli használatra átengedett állami tulajdon. Ennek a kérdésnek a szabályozása rendkívül bonyolult és sok vita folyik körülötte. Ugyancsak sok és éles vita folyik a termelészövetkezeti tagok háztáji földjének a jogi szabályozása körül s itt többek között különösen a szovjet kolhozudvar intézményének a bevezetése, vagy be nem vezetése körül. Végül különösen bonyolult kérdése a földjogi viszonyoknak a nem állami tulajdonban álló erdők és legelők jogának a szabályozása. Ez a probléma abból ered, hogy nálunk részben feudális eredetű erdő és legelő birtokosságok vannak, részben kapitalista eredetű társas tulajdonok. Még bonyolultabbá teszi a kérdést, hogy állami intézkedésekkel ezeknek a legelőit és erdőit birtokló társaságoknak a tényleges birtokát megszüntettük és az ilyen erdők állami kezelésben, az ilyen legelők pedig községi kezelésben vannak.

A kodifikációval kapcsolatban eddigi tapasztalatunk az, hogy különösen a polgári jog és a földjog kodifikálása elkerülhetetlenül szükségessé teszi részben a többi népi demokráciák jogalkotási tapasztalatainak a mélyreható tanulmányozását, különösen pedig a szovjet kodifikáció eredményeinek lehető megismerését. E vonatkozásban külön is kérem a szovjet elvtársak és igazságügyi szervek minden lehető segítségét.

Vázlatosan ismertette ezek a mi jogi és igazságügyi problémáink."

³ L MOL M-KS-276.f. 96 cs. 17/1 öe. 79. p.

⁴ L MOL M-KS-276.f. 96 cs. 17/2 öe. 255. p.

⁵ L MOL M-KS-276.f.96.cs. 21.öe.1954. Április

⁶ Ilyen jogszabály nem létezik, a 10/1953. IM utasításról van szó.

⁷ L MOL M-KS-276.f. 96. cs. 21. öe.